

ZESZYTY PBR - CASE

1

Absorpcja kredytów i pomocy
zagranicznej w Polsce
w latach 1989 - 1992

Warszawa 1992

Fundacja Naukowa CASE

Polski Bank Rozwoju S.A.

Fundacja Naukowa: Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych - CASE
00-586 Warszawa, ul. Flory 9

Polski Bank Rozwoju S.A.
00-680 Warszawa, ul. Żurawia 47/49

Copyright by: Fundacja Naukowa CASE i PBR S.A.

Tłumaczenie rozdz. "Wykorzystanie
pożyczek Banku Światowego w Polsce":
Maciej Stańczuk

Opracowanie tekstu: Krystyna Cała
Opracowanie graficzne: Agnieszka Bury

MEDIABANK

Wydawca:

S.A.

02-548 Warszawa, ul. Grażyny 15

Oddano do druku w czerwcu 1992 r. Druk ukończono w czerwcu 1992 r.
Wydanie I. Nakład 1000 egz.

DRUK: **POLARTIS** S.A. Zakład Poligraficzny
05-500 PIASECZNO ul. Ludowa 1 tel 56 74 83

SPIS TREŚCI

<i>Zamiast wprowadzenia</i>	5
I. ABSORPCJA KREDYTÓW I POMOCY ZAGRANICZNEJ W POLSCE W LATACH 1989-1992	7
1. Rodzaje i źródła pomocy zagranicznej oraz kredytów	8
2. Pomoc i kredyty deklarowane a rzeczywiste	10
3. Warunki otrzymania i absorpcji pomocy zagranicznej oraz kredytów.....	14
4. Bariery w udzielaniu pomocy i kredytów po stronie krajów-dawców.....	16
5. Bariery absorpcji pomocy zagranicznej i kredytów po stronie kraju-biorcy.....	17
Aneks nr 1. Przewidywany napływ bezzwrotnej pomocy dla Polski w latach 1989-1991 /deklaracje/	21
Aneks nr 2. Pomoc oferowana w ramach Funduszu Know-How	22
Aneks nr 3. Programy Europejskiej Współpracy Gospodarczej - PHARE - /1990-1991/	23
Aneks nr 4. Zestawienie kredytów i gwarancji instytucji międzynarodowych i rządowych oraz stan ich wykorzystania według raportu Narodowego Banku Polskiego z 20 stycznia 1992 r.	25
Aneks nr 5. Zagraniczne kredyty i gwarancje instytucji międzynarodowych i rządowych. Raport Narodowego Banku Polskiego nr 6, 20 maja 1992 r.	27
II. WYKORZYSTANIE POŻYCZEK BANKU ŚWIATOWEGO W POLSCE	37
1. Pożyczki "szybko wypłacane".....	38
2. Bezpośrednie finansowanie projektów inwestycyjnych.....	39
3. Linie kredytowe	39
4. Luka informacyjna.....	40
5. Klimat antyinwestycyjny oraz nieprzychylnie otoczenie ekonomiczne	42
6. Bariery systemu bankowego	42
7. Wymagania dotyczące nabywania dóbr inwestycyjnych	45
8. Komponenty pomocy technicznej.....	46

W dyskusji na seminarium p.n. "Absorpcja kredytów i pomocy zagranicznej w Polsce w latach 1989-1992", które odbyło się 7 maja 1992 r., udział wzięli:

Witold Anyszkiewicz	- Polski Bank Rozwoju S.A.
Ewa Balcerowicz	- Fundacja Naukowa CASE
Barbara Błaszczyk	- Fundacja Naukowa CASE
Jacques Brierre	- Crédit National
Ian Hume	- Bank Światowy
Jerzy Hylewski	- Narodowy Bank Polski
Zbigniew Kopyra	- Centralny Urząd Planowania
Wojciech Kostrzewa	- Polski Bank Rozwoju S.A.
Marek Kozak	- Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej
Miroslaw Meller	- Bank Gdański S.A.
Jan Mujżel	- Instytut Nauk Ekonomicznych PAN
Witold Radwański	- Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
Jacek Saryusz-Wolski	- Pełnomocnik Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej
Sławomir Sikora	- Ministerstwo Finansów
Krzysztof Szwarc	- Prezes Banku Rozwoju Eksportu S.A.

Zamiast wprowadzenia

Z wielką przyjemnością prezentujemy Państwu pierwszy numer "Zeszytów PBR-CASE". Zeszyty stanowią efekt wspólnego przedsięwzięcia podjętego przez Polski Bank Rozwoju S.A. i CASE - Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych - Fundację Naukową.

Począwszy od maja 1992 r. w ramach tego przedsięwzięcia organizowane są cykliczne seminaria poświęcone kluczowym problemom gospodarki polskiej.

Seminaria te mają do spełnienia następujące trzy cele:

- 1/ wszechstronne rozpatrzenie, od strony praktycznej i teoretycznej, problemów ważnych dla gospodarki polskiej,*
- 2/ stworzenie forum dla dyskusji nad kierunkami rozwoju sektora bankowego w Polsce,*
- 3/ stworzenie atrakcyjnej platformy dla wymiany poglądów i ocen prezentowanych przez osoby kompetentne w danej dziedzinie, a dzięki temu - budowanie ośrodka opiniotwórczego.*

Dla zwiększenia zasięgu oddziaływania seminariów organizatorzy podjęli wydawanie biuletynu "ZESZYTY PBR - CASE", w którym będą publikowane wystąpienia panelistów i wypowiedzi dyskutantów.

I. ABSORPCJA KREDYTÓW I POMOCY ZAGRANICZNEJ W POLSCE W LATACH 1989 - 1992

Pomoc oraz kredyty zagraniczne udostępnione Polsce przez kraje zachodnie dla wsparcia reformy gospodarczej /a także reformy politycznej/, rozpoczętej jesienią 1989 r., były i są nadal niezbędne naszej gospodarce wobec wielkich potrzeb inwestycyjnych i modernizacyjnych, w sytuacji braku wystarczających krajowych zasobów kapitałowych. Doświadczenia minionych ponad dwu lat pokazały jednak, że nie udało się wykorzystać w zadowalającym stopniu udostępnionych środków finansowych i pomocy technicznej. Okazało się, że pomoc, która służy rozwiązaniu problemu, jakim jest brak kapitału w Polsce, sama w sobie stała się problemem. Jest nim bowiem bez wątpienia niska absorpcja kredytów zagranicznych i środków pomocowych. Trzeba jednak dodać, że również na Węgrzech i w Czecho-Słowacji stopień absorpcji jest niski. Okazało się, że polski system bankowy nie jest dostatecznie przygotowany do kontaktów z krajami o gospodarce rynkowej. Równocześnie po stronie dawców występuje często niezrozumienie i zniecierpliwienie postawą biorcy. Rozmiary udzielanej pomocy są niekiedy celowo wyolbrzymiane przez państwa-dawców ze względów politycznych. Niemalże mitów narosło w prasie i środkach masowego przekazu zarówno krajów Europy Środkowej, jak i krajów deklarujących pomoc. Stąd też powstał pomysł przedyskutowania kwestii związanych z udzielanymi Polsce kredytami i pomocą zagraniczną w gronie osób bezpośrednio zaangażowanych w tę działalność.

Seminarium poświęcone problematyce "Absorpcji kredytów i pomocy zagranicznej w Polsce w latach 1989 - 1992", zorganizowane wspólnie przez Polski Bank Rozwoju S.A. i Fundację Naukową: Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych CASE, odbyło się 7 maja 1992 r. w Warszawie.

W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele dużych polskich banków komercyjnych: Kredyt-Banku S.A., Banku Rozwoju Eksportu S.A., Banku Gdańskiego, Banku Przemysłowo-Handlowego w Krakowie, Polskiego Banku Rozwoju S.A. oraz Banku Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych. Obecni byli reprezentanci Polsko-Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości, Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, a także Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, banku francuskiego Crédit National, Ministerstwa Finansów, Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej, przedstawiciele środowisk naukowych.

Tekst powstał z wypowiedzi i dyskusji uczestników spotkania. Cennym wkładem, za który dziękujemy jego autorom, było opracowanie Banku Świa-

towego pt. "Wykorzystanie pożyczek Banku Światowego w Polsce", zamieszczone w "Zeszytach PBR - CASE" nr 1. Ponadto wykorzystane tu zostały następujące materiały:

1/ "Nie tylko pomoc". Fragmenty raportu Instytutu Stosunków Wschód-Zachód, Komisja do Spraw Pomocy Zachodniej dla Czecho-Słowacji, Węgier i Polski w Przechodzeniu do Gospodarki Rynkowej, Centrum Badań Europejskich w Štiřin, 1992 r.

2/ "Bezzwrotna pomoc zagraniczna", skrót materiału informacyjnego Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej, który został rozpatrzony przez Komitet Ekonomicznych Rady Ministrów w listopadzie 1991 r.

3/ "Informacja o kredytach udzielonych lub gwarantowanych przez międzynarodowe organizacje finansowe i instytucje rządowe oraz o stanie ich wykorzystania na dzień 20 stycznia 1992 r.", Biuro Kwalifikacji Wniosków Kredytowych Centralnego Urzędu Planowania, Warszawa 1992 r.

4/ "Zagraniczne kredyty i gwarancje instytucji międzynarodowych i rządowych", Raport Narodowego Banku Polskiego nr 6, 20 maja 1992 r.

Na seminarium poruszono raczej sprawy ogólne, stając się podać możliwie szeroką informację na temat wielkości pomocy zagranicznej i udzielonych kredytów dla Polski.

Na kolejnym spotkaniu wrócimy do tej problematyki. Przedmiotem dyskusji będą wówczas bariery absorpcji kredytów z perspektywy banków i przedsiębiorstw-inwestorów.

1. Rodzaje i źródła pomocy zagranicznej oraz kredytów

W ogólnie przyjętym rozumieniu pomoc zagraniczna to przekazanie przez rządy lub organizacje, w tym międzynarodowe, do kraju-biorcy środków finansowych lub rzeczowych w postaci darowizny ^{1/}.

Wiele państw do pojęcia pomocy zalicza również udzielanie kredytów preferencyjnych, nisko oprocentowanych. Co więcej kredyty przyznawane Polsce po roku 1989 traktuje się właśnie w ten sposób. /Uchylono wówczas restrykcje zastosowane wobec Polski w odpowiedzi na wprowadzenie stanu wojennego. Nie należy zapominać przy tym, że kraj nasz należy do najbardziej zadłużonych w Europie/. Wyraźnie jednak powinno się odróżniać problematykę zagranicznej pomocy bezwrotnej, kredytów preferencyjnych od kredytów komercyjnych /handlowych lub inwestycyjnych/.

^{1/} Por. Nie tylko pomoc. Fragmenty raportu Instytutu Stosunków Wschód-Zachód, s.9.

Celem udzielanej krajom Europy Środkowej i Wschodniej pomocy jest wsparcie reform ustrojowych i gospodarczych w kierunku gospodarki rynkowej i wprowadzenia demokracji w państwach postkomunistycznych, co w przyszłości powinno umożliwić ich wejście do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Udzielanie pomocy krajom Europy Środkowej leży bez wątpienia w interesie obu stron: krajów-dawców i krajów-biorców. Programy pomocy powstały przede wszystkim w obawie przed zachwianiem równowagi sił w Europie. Stabilne rządy, stabilne przedsiębiorstwa-kontrahenci to równocześnie możliwość rozszerzenia własnego rynku dóbr inwestycyjnych i rynku konsumenckiego dawcy, to możliwość ujednoczenia form organizacyjnych i technicznych szeroko rozumianej współpracy gospodarczej.

W dyskusji na seminarium przeplatała się problematyka pomocy zagranicznej oraz kredytów dla Polski i niekiedy trudno było rozdzielić poruszane kwestie. Łączenie obu rodzajów środków stało się źródłem kursujących w krajach-dawcach i krajach-biorcach mitów o wielkich rozmiarach pomocy, kreowanych przez środki masowego przekazu.

W opracowaniu podjęto próbę uporządkowania ogólnej wiedzy na temat absorpcji pomocy zagranicznej i kredytów udzielanych Polsce. Oficjalnie jako pomoc zagraniczną traktuje się przede wszystkim:

1/ doraźną pomoc humanitarną, żywnościową i medyczną finansowaną przez rządy;

2/ pomoc filantropijną organizacji międzynarodowych, fundacji bądź osób prywatnych;

3/ pomoc doradczą i szkoleniową w tworzeniu infrastruktury ekonomicznej, technicznej, statystycznej, księgowej, bankowej itp.

4/ pomoc finansową /także bezzwrotną/ dla utrzymania równowagi płatniczej /np. tzw. fundusz stabilizacyjny dla Polski/, dla obsługi długów, wyjątkowo w postaci częściowego umorzenia zadłużenia;

5/ wkłady kapitałowe /np. Polsko-Amerykański Fundusz Przedsiębiorczości/;

6/ kredyty preferencyjne na zakup dóbr inwestycyjnych, linii technologicznych lub kredyty na cele ściśle określone, np. dla spółek mieszanych itp.

Chronologicznie rzez biorąc, w przypadku Polski jako pierwsza nadeszła pomoc żywnościowa, która w 1989 r. łagodziła braki na rynku. Jej wysokość ocenia się na ok. 400 mln dol.

W końcu 1989 r. rządy krajów zachodnich zadeklarowały utworzenie funduszu stabilizacyjnego w wysokości 1 mld dol. /w tym 300 mln dol. w postaci darowizny/, który miał stanowić zabezpieczenie dla wprowadzenia z dniem 1 stycznia 1990 r. wymienialności złotych.

Druga faza, o przewadze pomocy doradczo-szkoleniowej, napłynęła od roku 1990. Finansowana była przez rządy krajów Europejskiej Wspólnoty

Gospodarczej, a także Stany Zjednoczone AP, Kanadę i in. a przeznaczona m.in. na restrukturyzację przedsiębiorstw, rozwój sektora prywatnego, pomoc dla rynku pracy, rolnictwa, telekomunikacji, szkolnictwa, opieki zdrowotnej, dla działalności samorządów lokalnych itp. Jako pierwsze pomoc techniczną zadeklarowały rządy Wielkiej Brytanii i Francji.

Od roku 1992 daje się zauważyć nowa faza, której cechą jest rosnący udział pomocy w formie wkładów kapitałowych, co ma istotne znaczenie dla przemian strukturalnych w Polsce.

Trzeba podkreślić znaczenie porozumienia z Międzynarodowym Funduszem Walutowym. Poparcie tej organizacji jest nie tylko warunkiem uzyskania niektórych form pomocy, ale przede wszystkim oznaką wiarygodności Polski na rynku kredytowym i finansowym.

W sumie pomoc dla Polski zadeklarowało ponad 20 państw. W związku z tak szerokim zakresem działalności koordynację powierzono w Polsce ministrowi-członkowi Rady Ministrów, a następnie w 1991 r. Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej. Brak jest jednak tego typu organizacji po stronie dawców pomocy. Jednostka Koordynująca Państw G-24, powołana jako instytucja tymczasowa dla nadzoru pomocy doraźnej^{2/}, zdaniem ekspertów, nie może pełnić funkcji koordynatora tak szeroko zakrojonej akcji pomocy dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej.

Przechodząc do kredytów i gwarancji kredytowych, trzeba stwierdzić, że dla Polski zadeklarowało je 14 państw. Chodzi tu zarówno o kredyty komercyjne, jak i preferencyjne; te ostatnie udzielane są na specjalne cele lub wyłącznie dla spółek mieszanych. Szczegółowe zestawienia podajemy w Aneksie nr 4 i nr 5 "Zeszytu PBR - CASE".

2. Pomoc i kredyty deklarowane a rzeczywiste

Informacje dotyczące wielkości udzielanej Polsce pomocy zagranicznej są niepełne i po stronie krajów-dawców, i po stronie kraju-biorcy. Wynika to z różnych przyczyn. Każdy kraj stosuje właściwe sobie procedury i mechanizmy transferowania pomocy, np. Stany Zjednoczone, Kanada i in. deklarują kwotę pomocy dla całego regionu Europy Środkowej. Natomiast Francja, Australia czy Wielka Brytania określają wysokość kwoty pomocy w umowach dwustronnych. Wiele państw w swoich informacjach nie wyodrębnia

^{2/} G-24 jest to grupa 24 najbogatszych państw świata. Składa się z dwunastu członków Wspólnot Europejskich, sześciu krajów EFTA oraz Australii, Kanady, Japonii, Nowej Zelandii, Turcji i Stanów Zjednoczonych AP.

wielkości pomocy bezzwrotnej od kredytów. Ponadto nie wszystkie programy pomocy realizowane są przez polskie instytucje, znaczna ich liczba wykonywana jest w kraju-dawcy. Stąd rozliczenia finansowe i stopień wykorzystania projektu znany jest tylko w kraju-dawcy. W Aneksie nr 1 podano zestawienie darowizn, deklarowanych i przekazanych Polsce w podziale według krajów-dawców, na podstawie materiału informacyjnego Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej. Ogólnie szacuje się, że zadeklarowane sumy pomocy bezzwrotnej sięgają wysokości 1 mld 100 mln dol. Trudno jest podać kwotę wykorzystanej pomocy. Wiele programów ustalano na kilka lat, minimum na trzy lata, często na pięć lub nawet dłużej. Umowy opiewają na różne waluty, obowiązują różne warunki dokonywania przedpłat lub pełnych płatności, obowiązują też różne procedury ubiegania się o darowiznę i różne procedury jej otrzymania.

Jak stwierdził jeden z uczestników dyskusji /J. Saryusz-Wolski/, realne sumy pomocy zagranicznej to z reguły przepływy rządu 400 - 500 mln dol. rocznie. Są to przy tym oferowane kwoty na projekty /programy/ znajdujące się w rozmaitej fazie przygotowania bądź realizacji.

W Aneksie nr 2 i 3 zamieszczono zestawienie programu pomocy w ramach Funduszu Know-How rządu Wielkiej Brytanii oraz programu EWG - PHARE na lata 1990-1991. Oba zestawienia mówią wiele zarówno o wielkości pomocy, jak i o stronie organizacyjnej i proceduralnej jej zaadoptowania. Jak już podano wyżej, oba programy pomocy powstały najwcześniej. Jeszcze wiosną roku 1989 rząd angielski powołał Fundusz Know-How i jego oferta wynosi 10 mln funtów sterlingów rocznie. PHARE /Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy/ jest programem wsparcia finansowego i technicznego dla rządu na rzecz kreowania warunków dla rozwoju gospodarki rynkowej opartej na własności prywatnej i prywatnej przedsiębiorczości. Program powstał na początku 1990 r., a jego wysokość wynosi 240 mln dol.

Rząd francuski z kolei w 1989 r. wyasygnował znaczne środki finansowe /100 mln franków/ na pomoc szkoleniową dla działaczy administracji lokalnej i samorządów, szkolenie specjalistyczne dla pracowników banków, lotnictwa, szpitali, ochrony środowiska, rolnictwa, poczty, administracji państwowej, sfery socjalnej, także pomoc w zorganizowaniu Szkoły Telekomunikacji w Poznaniu.

Pomoc Japonii, na przykład, prowadzona jest przez Japońską Agencję do Spraw Współpracy Międzynarodowej /Japan International Cooperation Agency/ a przeznaczona na szkolenia /nabór kandydatów prowadzi Biuro Koordynacji Kształcenia Kadr Ministerstwa Edukacji Narodowej/, ekspertyzy /np. dla Elektrowni "Kozienice"/, programy naukowe związane z zarządza-

niem gospodarką, bankowością, ochroną środowiska, medycyną, transportem, planowaniem przestrzennym itp. Przeznaczono też pewne sumy na wyposażenie dla Teatru Wielkiego w Warszawie, na projekt utylizacji śmieci w wielkich miastach, zakupiono sprzęt dla kilku polskich szpitali itp.

Jako szczególną formę pomocy należałoby przedstawić działalność fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, powołanej 14 listopada 1989 r. Zasoby finansowe Fundacji powstały z nie zwróconego kredytu w wysokości 1 mld marek, udzielonego Polsce przez RFN w 1975 r. Na podstawie zawartego porozumienia część długu umorzono, pozostałą zaś sumę /ok. 750 mln marek/ Ministerstwo Finansów zobowiązało się sukcesywnie wpłacać na rzecz Fundacji w wysokości 50 mln marek rocznie. Celem Fundacji jest finansowanie wymiany młodzieży, kształcenie specjalistów dla gospodarki, nauka języka niemieckiego, finansowanie projektów z dziedziny ochrony środowiska, transportu, telekomunikacji itp., finansowanie wspólnych projektów badawczych, a także finansowanie konserwacji pomników kultury i miejsc pamięci.

Wspomnieć też należy o tworzonym w 1990 r. Polsko-Amerykańskim Funduszu Przedsiębiorczości wyposażonym w kapitał przez rząd Stanów Zjednoczonych AP, który przeznaczają ok. 350 mln dol. /tj. ok. 91% pomocy USA/ na cele restrukturyzacji gospodarki polskiej. Fundusz ten jest instytucją finansową, udzielającą kredytów inwestycyjnych przeznaczonych dla sektora prywatnego. Z punktu widzenia naszego kraju jest to pomoc, ponieważ spłacone pożyczki są ponownie inwestowane w Polsce. Z punktu widzenia zaś przedsiębiorstw-kredytobiorców jest to typowy kredyt komercyjny.

Uczestnicy seminarium w większej liczbie reprezentowali banki, stąd w dyskusji częściej nawiązywali do problematyki kredytów zagranicznych. Na podstawie dokumentu pn. "Informacja o kredytach udzielonych lub gwarantowanych przez międzynarodowe organizacje finansowe i instytucje rządowe oraz o stanie ich wykorzystania na dzień 20 stycznia 1992 r.", opublikowanego przez Biuro Kwalifikacji Wniosków Kredytowych Centralnego Urzędu Planowania, stwierdzić należy, że wysokość deklarowanych kredytów dla Polski - 8,1 mld dol. - znacznie się różni od wysokości kredytów, na które podpisano umowy /kredyty dostępne/ - 5,4 mld dol. - oraz od kredytów rzeczywiście udzielonych - 1,7 mld dol. - i rzeczywiście wykorzystanych - 524 mln dol. /Zob. aneks nr 4 "Zeszytu PBR - CASE"/. Kredyty, na które podpisano umowy wynoszą 66% wielkości deklarowanych, kredyty udzielone zaś przez polskie banki polskim czy mieszanym przedsiębiorstwom - 30% sum dostępnych, natomiast rzeczywiście wypłacone kwoty polskim kredytobiorcom sięgają tylko 9,7% sumy kredytów dostępnych i 31% sumy kredytów udzielonych przez banki.

Przyznane Polsce kredyty obwarowane są obowiązkiem uzyskania polskich gwarancji rządowych. Oferty pożyczek składane były niekiedy na krótki okres lub wymagały spełnienia określonych warunków odnośnie importu techniki i technologii z kraju-dawcy. Stąd polskie banki nie zawsze mogły zagospodarować oferowane kredyty. Kwota zadeklarowanych kredytów zmniejsza się więc o sumy linii kredytowych wygasłych lub wyczerpanych, tj. do sumy 7 mld 618 mln dol. /Por. Aneks nr 4/.

Dla przykładu, zadeklarowane największe pożyczki i gwarancje kredytowe niektórych rządów wynoszą:

Niemcy	1 646 mln dol.
Japonia	850 mln dol.
Francja	690,4 mln dol.
Włochy	487 mln dol.
Korea Płd.	450 mln dol.
USA	360 mln dol.

Z wypowiedzi przedstawiciela banku francuskiego Crédit National, Jacquesa Brierra'a, wynika, że przyznany Polsce fundusz 900 mln franków przeznaczony jest jedynie dla spółek mieszanych polsko-francuskich. Udzielono z tego funduszu 24 pożyczki na sumę 98 mln franków, a w trakcie rozpatrywania znajdują się wnioski na sumę 130 mln franków, w fazie oczekiwania na wnioski jest oferta w wysokości 145 mln franków. Polskie banki rozpatrywały 60 wniosków, przyjęły 20; 12 wniosków wycofano, reszta jest w fazie przygotowawczej. Wśród rozpatrywanych wniosków 14 pochodziło z przemysłu rolno-spożywczego, 2 z włókienniczego. Najwyższa kwota pożyczki wynosiła 20 mln franków, najniższa 500 tys. franków.

Oferowane kredyty międzynarodowych instytucji finansowych wynoszą natomiast 2 622 mln dol., na co składają się m.in. pożyczki:

Banku Światowego	2 218 mln dol.
Europejskiego Banku Inwestycyjnego	321 mln dol.
Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju	50 mln dol.

Zgodnie z wypowiedzią Witolda Radwańskiego, przedstawiciela Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, bank powstał w kwietniu 1991 r.; w ciągu roku przyznano Polsce 6 pożyczek i zatwierdzono 12 projektów pomocy technicznej, która przyciągnie inwestycje rządu 350 mln dol. 4 programy dotyczą sektora prywatnego.

Kredyty międzynarodowych organizacji finansowych przeznaczone są głównie na realizację konkretnych projektów infrastrukturalnych. Pożyczki rządowe lub gwarantowane przez rządy też nie mogą być dowolnie wykorzy-

stywane przez Polskę, przeznaczone są bowiem przede wszystkim na zakup określonych towarów, głównie techniki i technologii z kraju kredytodawcy.

Krzysztof Szwarc zauważył, że operowanie wielkościami sum kredytów preferencyjnych czy sum pomocy bezzwrotnej dla Polski łącznie jest całkowicie mylące, ponieważ poszczególne kwoty znajdują się w różnych fazach dostępności dla polskich biorców, a ponadto możliwość ich wykorzystania obwarowana jest różnymi warunkami. Każdą sumę zarówno pomocy bezzwrotnej, jak i każdą kwotę pożyczki należy analizować i oceniać odrębnie, uwzględniając ich uwarunkowania i użyteczność dla polskiego biorcy.

3. Warunki otrzymania i absorpcji pomocy zagranicznej oraz kredytów

Trzeba przyznać, że w realizacji pomocy zagranicznej i kredytów obowiązują ściśle określone i trudne warunki oraz procedury. Wynikają one z: przepisów przyjętych w krajach-dawcach, systemów i procedur bankowych, przepisów organizacyjnych instytucji międzynarodowych itp. Warunki te podawane są na ogół w specjalnych formularzach udostępnianych biorcy i organizacjom pośredniczącym /jednostkom zarządzającym programem/.

Częstokroć warunki otrzymania pomocy i kredytu są zbieżne, zwłaszcza w fazie wstępnej. W obu przypadkach ważną okazuje się współpraca z Międzynarodowym Funduszem Walutowym a jego poparcie jest warunkiem uzyskania innych form pomocy. Kraje zachodnie kierowały się dotychczas w udzielaniu pomocy i pożyczek krajom Europy Środkowej doświadczeniami z realizacji Planu Marshalla po drugiej wojnie światowej lub doświadczeniami ze współpracy z krajami Trzeciego Świata. Te doświadczenia okazują się jednak mało przydatne wobec krajów rozwiniętych ale o wadliwej strukturze gospodarczej, jakimi są kraje postkomunistyczne. Nadmierna ostrożność i usztywnione procedury zdają się więc niekiedy zbędne. Kryteria przyznawania pomocy są zróżnicowane nie tylko w zależności od warunków wyznaczonych przez dawcę, ale też w zależności od potrzeb i priorytetów naszego rządu.

Wykorzystanie darowizn zagranicznych tak w postaci darów rzeczowych, jak i dostaw usług bardzo często wiąże się z kosztami własnymi ostatecznego biorcy /instytucji, organizacji, przedsiębiorstwa itp./, wyrażającymi się m.in. w kosztach obsługi darów rzeczowych, wynagrodzeniu personelu polskiego itp. Dlatego każdy wniosek o pomoc zagraniczną powinien zawierać zapewnienie, że ubiegający się o nią posiada niezbędną ilość środków własnych do realizacji programu pomocy.

Warunki otrzymania kredytów są również precyzyjnie określone. Negocja-

cje w sprawie pożyczki poprzedzone są umowami rządowymi lub uzyskaniem gwarancji rządu-dawcy i rządu-biorcy.

Organizacje międzynarodowe ze względu na bezpieczeństwo finansowe preferują pośrednictwo tylko kilku polskich banków państwowych. Są to: Narodowy Bank Polski, Bank Handlowy, Bank Rozwoju Eksportu, Bank Gospodarki Żywnościowej i Bank Śląski. Banki te zbierają wnioski od przedsiębiorstw lub instytucji krajowych. Wnioski te muszą uwzględniać zarówno przepisy szczegółowe banku krajowego, jak i odpowiadać zaleceniom kraju-dawcy. To z kolei wymaga przeszkolenia personelu przedsiębiorstwa-wnioskodawcy, jak też banku krajowego pośredniczącego w ubieganiu się o pożyczkę.

Dobrym przykładem na skomplikowane problemy i procedury związane z otrzymaniem pożyczki jest tok przyjęty przez Crédit National. Z wypowiedzi Jaquesa Brierra'a wynika, że pożyczki banku francuskiego udzielane są za pośrednictwem Narodowego Banku Polskiego, który upoważnił następnie 4 polskie banki komercyjne do korzystania z tej linii kredytowej i udzielenia pożyczek na własną odpowiedzialność i ryzyko. Pożyczki /wyłącznie w złotych/ z tego funduszu są przyznawane jedynie spółkom mieszanym polsko-francuskim. Zwrot pożyczki następuje we frankach, a ryzyko kursowe ponosi pożyczkobiorca. Crédit National udziela pożyczek tylko wówczas, gdy strona polska wnosi do spółki aktywa w podobnej wysokości /w postaci ziemi, budynków, kadry itp./.. Wnioski kredytowe mogą dotyczyć różnych sektorów. Za priorytetowe uznaje się jednak projekty związane z działalnością proeksportową lub z importem francuskich dóbr inwestycyjnych. Wysokość oprocentowania - 4,5% na 10 lat, 3,5% na 7 lat, 2,5% na 2 lata - wskazuje wyraźnie na to, że mamy tu do czynienia z kredytem preferencyjnym.

Przedstawiciel Banku Światowego, Ian Hume, podkreślał natomiast w dyskusji niezmienność zasad i procedur, które stosuje Bank. Prawidłowa informacja, jego zdaniem, powinna zatem wystarczać do obopólnego dostosowania się do wymaganych warunków współpracy banków. Problem polega jednak na tym, że informacja nie dociera do potencjalnych inwestorów, o czym wielokrotnie przekonywał się w czasie swoich podróży po Polsce.

Istotną sprawą jest fakt, że kredyty gwarantowane przez rządy lub ubezpieczone przez wyspecjalizowane firmy /Hermes, COFACE, SACE/ nie mogą być dowolnie wykorzystywane przez rząd polski; są przeznaczone na zakup określonych dóbr lub technologii z kraju kredytodawcy.

Na seminarium głoszone opinie, że ostrożność banków polskich w udzielaniu pożyczek zagranicznych polskim przedsiębiorstwom jest zjawiskiem jak najbardziej pozytywnym /Wojciech Kostrzewa, Sławomir Sikora/, choć może się to wydawać paradoksalne. Ostrożność sprzyja bowiem dobrej, efektywnej alokacji zasobów finansowych. A tylko taka alokacja gwa-

rantuje spłatę kredytów. Niemniej jednak bariery w udzielaniu kredytów i bariery w ich absorpcji istnieją.

4. Bariery w udzielaniu pomocy i kredytów po stronie krajów-dawców

Słaba absorpcja pomocy zagranicznej w krajach postkomunistycznych dotyczy nie tylko Polski. Po blisko trzech latach współpracy międzynarodowej komisje ekspertów zwróciły uwagę na powtarzające się negatywne zjawiska^{3/}. Mówili o nich również uczestnicy seminarium. Bariery te to:

1. Długa procedura załatwiania umów i wniosków ze strony administracji państwowych i bankowych w krajach pomocodawców, wynikająca niewątpliwie z nadmiernej ostrożności.

2. Nieznajomość systemu gospodarczego, administracyjnego, bankowego w kraju-biorcy. Brak jest elastyczności w dostosowaniu się do szybko zmieniających się warunków gospodarowania, przepisów prawnych i administracyjnych w kraju-biorcy. Instytucje udzielające pomocy mogą wprowadzić przeprowadzić szkolenie w kraju-pomocobiorcy odnośnie zasad przygotowywania wniosków, jednak ze swojej strony powinny uwzględnić też przepisy obowiązujące w kraju-biorcy.

3. Brak wspólnych systemów informacyjnych i współdziałających mechanizmów koordynacyjnych. Z tym łączy się niedostateczna reakcja krajów-dawców na zgłaszane przez biorców projekty i potrzeby.

4. Brak harmonijnego współdziałania i zasad pełnego partnerstwa ze strony organizacji dawców i biorców, o czym już wspomniano. Właściwa koordynacja działań mogłaby doprowadzić do utworzenia wspólnej placówki organizacyjnej, w ramach której przeprowadzane byłoby wspólne doradztwo w przygotowywaniu wniosków.

5. Również przy udzielaniu kredytów dla Polski występują podobne bariery, jak w przypadkach pomocy bezzwrotnej. Dodatkowe utrudnienia pojawiają się w systemach bankowych i procedurach stosowanych przez obie strony. Należy do nich przede wszystkim obwarowanie niektórych kredytów nadmierną ilością klauzul zabezpieczających. Nie pozwala to niekiedy skorzystać z oferty, zwłaszcza wobec wysokiej niepewności warunków krajowych. Ponadto wymierzmy obawę przed ponoszeniem ryzyka. Najbardziej

^{3/} Por. Nie tylko pomoc. Fragmenty raportu Instytutu Stosunków Wschód-Zachód. Centrum Badań Europejskich w Štířin, 1992.

Por. też: Bezzwrotna pomoc zagraniczna, materiały informacyjne Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej /listopad 1991 r./

pożądanym gwarantem jest nadal rząd kraju-biorcy. Jak zauważyli niektórzy dyskutanci, banki zachodnie powinny zwiększyć swoje rezerwy finansowe na niespłacalne kredyty. W roli gwaranta mogłyby występować instytucje ubezpieczeniowe; w krajach zachodnich działają tego rodzaju wyspecjalizowane firmy, w Polsce ich brak.

6. Pomoc i kredyty dla Europy Środkowej należałoby traktować odrębnie od pomocy i kredytów dla krajów byłego Związku Radzieckiego. Chodzi tu zarówno o skalę, jak i o charakter pomocy przewidywanej dla Wspólnoty Niepodległych Państw. Wymaga ona odmiennych zasad i powołania większej liczby ekspertów, znających specyfikę gospodarki krajów b. ZSRR.

5. Bariery absorpcji pomocy zagranicznej i kredytów po stronie kraju-biorcy

Lista barier po stronie polskiej, jako kraju-biorcy pomocy, jest znacznie dłuższa i bardziej zasadnicza. Do głównych należą:

1. Niestabilność polityczna i częste zmiany personalne w najwyższych władzach państwa. Za tym idą zmiany w programach i priorytetach społecznych i gospodarczych. Populistyczne hasła głoszone w trakcie kampanii wyborczych przez różne partie polityczne w Sejmie lub w publikacjach budzą niepokój krajów-dawców.

2. Przemiany ustrojowe, znajdujące swój wyraz w zmianach ustaw i innych przepisów prawa. Aby dojść do docelowego ustroju gospodarczego - gospodarki rynkowej - trzeba jeszcze wielu nowych ustaw. Debaty w Sejmie trwają zbyt długo. Praktyka życia gospodarczego narzuca więc tymczasowe rozwiązania. W wielu dziedzinach zmiany następują zbyt wolno. Dotyczy to problemów własności, reprivatyzacji i prywatyzacji. W niektórych, zwłaszcza w systemie administracyjnym i bankowym, zmiany dokonywane są z kolei zbyt szybko, w sposób nie do końca przemyślany i niespójny.

3. Pogłębiająca się luka budżetowa państwa /co jest właściwością nie tylko Polski/ budzi niepokój Zachodu. Znalazło to ewidentny wyraz w decyzji Międzynarodowego Funduszu Walutowego o zawieszeniu trzyletniego porozumienia z Polską po stwierdzeniu w ubiegłym roku zwiększenia deficytu budżetowego powyżej deklarowanych 3%. Za decyzją MFW idą zwykle ostrożniejsze decyzje i oceny rządów i banków oraz instytucji międzynarodowych.

4. Wykorzystywanie źródeł zagranicznych wymaga uzupełniającego wkładu kapitału krajowego; chodzi mianowicie o partycypowanie w finan-

sowaniu projektów inwestycyjnych ze strony polskiej, np. w postaci budynków i sfinansowania siły roboczej. Tymczasem rozmiary tego wkładu zostały uszczuplone wskutek recesji związanej z programem stabilizacji gospodarczej. W rezultacie brak kapitału w rękach prywatnych czy spółek i przedsiębiorstw państwowych uniemożliwia absorbowanie oferowanych pożyczek.

5. Brak prywatnych kapitałów wpływa też na brak presji inwestycyjnej ze strony polskich przedsiębiorstw. Jak zauważył w dyskusji Jerzy Hylewski, przedsiębiorstwa państwowe przestały być wiarygodnym partnerem w ubieganiu się o kredyty inwestycyjne, z kolei przedsiębiorstwa prywatne jeszcze nie są poważnym i budzącym zaufanie klientem, bo jako nowe nie mają historii.

6. Dodatkowym utrudnieniem zarówno przy adaptowaniu programów pomocy zagranicznej, jak i właściwym zagospodarowaniu pożyczek jest skomplikowany system podatkowy w Polsce.

7. Ryzyko kursowe, wynikające ze zmieniających się kursów walut, pośredniczące banki polskie przerzucają na przedsiębiorstwa zaciągające kredyt, co zwiększa niepewność ich działania.

8. Otrzymane przez polskie banki kwoty pomocy zagranicznej nie rozprowadzone do bezpośredniego biorcy także kosztują. Trzeba ponosić opłaty również za "gotowość kredytu", co stanowi dla banków spory ciężar.

9. W Polsce, o czym już wspomniano wyżej, kredyty przepływają tylko przez kilka banków. Ze względu na zbyt mały kapitał założycielski, zgodnie z prawem bankowym, mogą one przyznawać pożyczki najwyżej średniej wielkości /30-100 mln dol./, o czym mówił też Zbigniew Kopyra. Ujawniają się dodatkowo obawy przed ponoszeniem ryzyka i wręcz trudności techniczne z rozpatrzeniem i załatwieniem wniosków.

10. Pracę polskich banków ocenia się stosunkowo nisko. Ocena taka przewijała się w wypowiedziach kilku dyskutantów. Konieczność prowadzenia szerokiej akcji szkoleniowej jest powszechnie postulowana. W 1992 r. na cel sektora finansowego przeznaczono np. ok. 18 mln dol. z samych tylko funduszy PHARE. Program szkoleniowy obejmuje również księgowość, statystykę, system pobierania podatków, usługi konsultingowe i ubezpieczeniowe.

11. Sieć polskich banków jest za mała, na co zwrócił uwagę przede wszystkim Sławomir Sikora. Należałoby ułatwić powstawanie małych banków prywatnych, które nie unikałyby finansowania inwestycji również w przypadku projektów o podwyższonym ryzyku.

12. W obawie przed udzieleniem niespłacalnej pożyczki banki postępują ostrożnie, niekiedy nadmiernie ostrożnie, przeszacowując ryzyko i uni-

kając udzielania kredytów nowym przedsiębiorstwom, albo domagając się gwarancji innych banków krajowych. Kredytodawcy i rząd polski powinni zatem korzystać z usług instytucji ubezpieczających obrót finansowy. Niezależnie od możliwości ubezpieczenia się w firmach międzynarodowych, w Polsce należałoby również utworzyć tego typu firmę dla ubezpieczenia obrotu kredytowego wewnątrz kraju, która zdolna byłaby jednocześnie podjąć ryzyko gwarancji dla pożyczkobiorcy. /Zwrócono na to uwagę wyżej, w poprzednim rozdziale/. Za powołaniem polskiego systemu ubezpieczającego obrót kredytowy wypowiedali się w trakcie dyskusji Krzysztof Szwarz i Zbigniew Kopyra.

13. Trzeba się liczyć w Polsce z tym, że w najbliższych latach dalej przeważać będzie w gospodarce sektor państwowy. Zmieniające się priorytety w polityce gospodarczej nie są wiarygodną podstawą do zawierania długoterminowych zobowiązań bankowych. Przedłużające się procedury przekształceń własnościowych w spółki skarbu państwa i ich prywatyzacji uniemożliwiają przy tym podejmowanie starań o długoterminowe kredyty. Zanim wnioski zostaną rozpatrzone zmienia się sytuacja pożyczkobiorcy. Otrzymane zaś kredyty mogą stać się nadmiernym ciężarem przy podejmowaniu działań prywatyzacyjnych czy restrukturyzacji.

14. Nie bez znaczenia dla stopnia absorpcji pomocy zagranicznej i kredytów pozostaje niedorozwój infrastruktury ekonomicznej i technicznej w Polsce. Słaba sieć telefoniczna, mało sprawnie działająca poczta, komunikacja i transport tworzą dodatkowe trudności we właściwym i efektywnym zagospodarowaniu pomocy zagranicznej. Nie należy też zapominać, że znajomość języków krajów zachodnich jest stosunkowo rzadką cechą polskiego działacza gospodarczego i urzędnika.

Oceniając bariery absorpcji pomocy zagranicznej i kredytów po stronie naszego kraju, można zauważyć, że większość przeszkód wynika z ogólnej sytuacji gospodarczej, w jakiej znajduje się Polska, oraz z braku lub słabości instytucji czy organizacji prowadzących działalność gospodarczą. Restrukturyzacja własnościowa i techniczna kraju są długotrwałym i kosztownym procesem. Pomoc zagraniczna powinna wspierać ów proces.

Niezwykle istotną rolę w polityce pomocy zagranicznej odgrywają banki i ich sprawność. Zwiększenie liczby działających banków, przeszkolenie ich personelu, usprawnienie procedur załatwiania i oceny wniosków kredytowych - to bardzo istotne czynniki ułatwiające absorbowanie pomocy i pożyczek. Utworzenie w Polsce firmy ubezpieczającej od ryzyka finansowego pozwoliłoby uwolnić od tego w jakiejś mierze rząd.

W sprawach oceny absorpcji pomocy zagranicznej i absorpcji kredytów niezbędna jest właściwa informacja /także, a może zwłaszcza w środkach masowego przekazu/, wolna od poszukiwania sensacji, afer czy nadużyć. Rzetelna analiza ułatwiłaby przedsiębiorstwom i bankom ich współdziałanie nad efektywnym wykorzystaniem możliwości tworzonych przez rządy i organizacje międzynarodowe udzielające Polsce kredytów lub bezzwrotnej pomocy.

Aneks nr 1. Przewidywany napływ bezzwrotnej pomocy dla Polski w latach 1989 - 1991 (deklaracje)

Kraj	Deklaracje	Zobowiązania	Kwoty wykorzystane	Przeznaczenie
Austria	14			Głównie szkolenie
Australia	1,1	0,7		Szkolenie
Belgia	1,6			Szkolenie, rolnictwo, ochrona środowiska
Kanada	11			Rolnictwo, szkolenie
Dania	4 - 6			Rolnictwo, pomoc dla sektora prywatnego
Finlandia	22			Rolnictwo, ochrona środowiska
Francja	19,8	19,8 ^a		Szkolenie w różnych dziedzinach, restrukturyzacja
Niemcy	8			Głównie szkolenie zawodowe
Włochy	11	11	0	Ochrona zdrowia
Irlandia	0,7	0,7	0,5	Szkolenie, rolnictwo, rynek pracy
Japonia	25			Szkolenie, ochrona środowiska, transport
Holandia	12			Szkolenie, ochrona środowiska, transport
Nowa Zelandia	0,2	0,2		Rolnictwo
Norwegia	1,4	1,4		Szkolenie
Szwajcaria	48	48 ^b		Ochrona środowiska, szkolenie
Wielka Brytania	65	65 ^c		Restrukturyzacja, rolnictwo
Stany Zjednoczone Europejska Wspólnota	117	117 ^d	13,4	Szkolenie, sektor finansowy, restrukturyzacja
Gospodarca	150 - 190			Różne
	480 ^e	470		

Uwagi: ^a Program trzyletni.

^b Program trzyletni.

^c Program dwuletni.

^d 80 mln dol. program pięcioletni, 27 mln dol. po roku 1991, w tym Fundusz Know-How. Zob. Aneks nr 2 „Zeszytu”.

^e Program PHARE, zob. Aneks nr 3 „Zeszytu”.

Źródło: Bezzwrotna pomoc zagraniczna. Materiały informacyjne Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej (listopad 1991 r.).

**Aneks nr 2. Pomoc oferowana w ramach funduszu Know-How
(w tys. funtów sterlingów)**

Sektor	1989/1990	1990/1991	1991/1992	1992/1993
Bankowość i finanse	463.3	3119.3	2892.8	642.0
Kadry kierownicze i księgowość	785.0	947.8	4152.5	4050.0
Doradztwo makroekonomiczne	70.0	218.0	116.0	10.0
Zasoby naturalne	197.9	177.8	143.5	.
Przemysł	43.0	1356.7	710.0	250.0
Energia	60.0	2140.0	350.0	250.0
Szkolenie i nauka języka	.	1181.9	1298.0	970.0
Ochrona środowiska	.	50.0	254.5	36.0
Samorządy lokalne	.	238.0	396.0	870.0
Zatrudnienie	.	43.0	724.8	699.5
Planowanie	.	56.8	.	.
Telekomunikacja	.	40.0	.	.
Kolej	.	165.8	.	.
Turystyka	16.5	20.5	.	.
Zdrowie	107.0	128.8	6.0	.
Policja	.	6.1	110.0	30.0
Joint Ventures	.	42.5	477.7	.
Małe świadczenia, wydatki i projekty w gestii ambasadora	10.0	83.0	124.0	120.0
Współpraca polityczna	173.8	893.4	315.7	12.0
Razem	1926.4	10909.9	12071.5	7939.5

Źródło: Bezwrotna pomoc zagraniczna. Materiały informacyjne Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej (listopad 1991 r.)

Aneks nr 3. Programy Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej - PHARE - 1990-1991

Sektor	Nazwa programu	Wartość mln ECU	Część wykorzystana 31 grudnia 1991	Jednostki zarządzające programem	
				2	5
		3	4		
Rolnictwo	Program pomocy paszowej	20	15	MRKGŻ	
	Linia kredytowa dla roln.	30	0,9	Fundusz Współpracy /FW/	
	Import pestycydów	50	49,5	MRKGŻ	
	Pomoc techn. dla roln. i wsi	17	0,2	MRKGŻ	
Restrukturyzacja i prywatyzacja	Prywatyzacja	9	4	MPPrzekształceń Własnościowych	
	Małe i średnie przeds.	25	13,4	Fundusz Współpracy	
	Restrukturyzacja przemysłu	4	3,9	MPPIH / Agencja Rozw. Przem.	
	Rozwój sektora prywatnego	6	0	MPPIH / FW	
	Restrukturyzacja i prywatyzacja przedsiębiorstw	50	4,8	MPW / MPPIH / FW Ag. Inw. Z.	
	Sektor finansowy	16	0	Ag. Rozw. Przem.	
	Statystyka	1,5	0,1	Mfn. Fin.	
	Program wkładów kapitał.	2	2	GUS / Eurostat	
	Infrastruktura handlu zagranicznego	8,5	0,4	FW / Polski Bank Rozwoju	
	Rozwój społeczno-ekonomiczny	18	0	MWGGZ	
Reforma systemu opieki zdrowotnej	20	0	MPiPS		
				MZIOS	
Ochrona środowiska	Ochrona środowiska	22	12,3	MOSZNIL	
	Ochrona środowiska	35	0	MOSZNIL	

1	2	3	4	5
Infrastruktura	Telekomunikacja wiejska Telekomunikacja Rozwój sektora energetycznego Transport	6 5 3 2	0,1 0,5 0 0	Mk./Fundacja Telefony Polskie Mk./PPTT MPH MTGAM
Edukacja, szkolenie i badania	Szkolenie zawodowe Tempus 90 Tempus 91 ACE Edukacja	2,8 13 13,5 1 1	2,2 13 13,5 1 1	BKKK / MIEN / MP/PS Biuro Tempus, Bruksela / MIEN Biuro Tempus, Bruksela / MIEN Dyr. Gen. XXIII, Bruksela / URM FW / BKKK / MIEN
Samorządy lokalne	Administracja publiczna Rozwój demokracji lokalnej Wsparcie dialogu społ.	4 3,5 3	0 0 0	URIM Fundacja na rzecz Rozwoju Demokracji Lokalnej Fundusz Współpracy
	Różne	5,2	5,2	

Uwaga: Polska uczestniczy również w Programie Regionalnym PHARE. Ten program pomocy, w wysokości ok. 100 mln ECU, obejmuje kraje Europy Środkowej i kraje bałtyckie.

Źródła: Bezzwrotna pomoc zagraniczna, materiały informacyjne Pełnomocnika Rządu do Spraw Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej /listopad 1991 r./

Aneks nr 4. Zestawienie kredytów i gwarancji instytucji międzynarodowych i rządowych oraz stan ich wykorzystania według raportu Narodowego Banku Polskiego z 20 stycznia 1992 r.

/Przeliczenia na dolary dokonano na podstawie Tabeli kursów nr 251/91 NBP z 31 grudnia 1991 r./

Wyszczególnienie	Rozliczenie w mln. dol.				Efektywne wypłaty dla kredytobiorców polskich
	2	3	4	5	
1					
OGÓŁEM (A+B)					
- deklaracje i kredyty aktualnie działające	8 130,95	5 425,84	1 670,13	524,23	
- linie kredytowe wyczerpane	7 618,07	4 912,97	1 365,57	219,67	
- linie kredytowe wygasłe	300,00	300,00	300,00	300,00	
	212,87	212,87	4,56	4,56	
A. KREDYTY INSTYTUCJI MIĘDZYNAROWYCH	2 621,48	1 651,23	1 044,95	414,35	
- deklaracje i kredyty aktualnie działające	2 321,48	1 351,23	744,95	114,35	
- linie kredytowe wyczerpane	300,00	300,00	300,00	300,00	
w tym:					
- Bank Światowy	2 217,75	1 397,75	834,15	387,08	
- deklaracje i kredyty aktualnie działające	1 917,75	1 097,75	534,15	87,08	
- linie kredytowe wyczerpane	300,00	300,00	300,00	300,00	
- EBI	320,80	220,55	206,78	27,27	
- IFC	32,92	32,92	4,02	0,00	
- EBRD	50,00	0,00	0,00	0,00	
B. KREDYTY INSTYTUCJI RZĄDOWYCH LUB OBJEKTÓW GWARANCJAMI RZĄDOWYMI	5 509,47	3 774,62	625,18	109,88	
- deklaracje i kredyty aktualnie działające	5 296,60	3 561,75	620,62	105,32	
- linie kredytowe wygasłe	212,87	212,87	4,56	4,56	
w tym:					
- Australia	304,13	304,13	4,56	4,56	
- deklaracje i kredyty aktualnie działające	152,07	152,07	0,00	0,00	
- linie kredytowe wygasłe	152,07	152,07	4,56	4,56	

c.d. ze str.25

1	2	3	4	5
- Austria	435,00	435,00	22,88	0,00
- deklaracje i kredyty aktualnie działające	374,19	374,19	22,88	0,00
- linie kredytowe wygasłe	60,81	60,81	0,00	0,00
- Belgia	95,83	6,39	0,00	0,00
- platform gwarancyjny	95,83	6,39	0,00	0,00
- Dania	6,76	6,76	0,00	0,00
- Finlandia	brak limitu	0,00	0,00	0,00
- Francja	690,44	690,44	211,07	5,74
- platform gwarancyjny	558,99	558,99	201,81	0,00
- Hiszpania	140,00	105,00	65,13	30,00
- platform gwarancyjny	100,00	65,00	35,13	0,00
- Japonia	850,00	0,00	0,00	0,00
- Kanada	17,24	17,24	0,00	0,00
- platform gwarancyjny	17,24	17,24	0,00	0,00
- Korea Płd.	450,00	10,00	0,00	0,00
- Norwegia	25,05	25,05	0,00	0,00
- platform gwarancyjny	25,05	25,05	0,00	0,00
- RFN	1 646,21	1 646,21	185,82	28,05
- platform gwarancyjny	1 646,21	1 646,21	185,82	28,05
- Stany Zjednoczone	360,00	360,00	93,80	41,30
- Szwajcaria	1,92	1,92	1,92	0,22
- platform gwarancyjny	1,92	1,92	1,92	0,22
- Szwecja	bez limitu	0,00	0,00	0,00
- platform gwarancyjny	bez limitu	0,00	0,00	0,00
- Włochy	486,89	166,48	40,00	0,00
- platform gwarancyjny	400,00	110,00	40,00	0,00

**Aneks nr 5. Zagraniczne kredyty i gwarancje instytucji międzynarodowych i rządowych.
Raport Narodowego Banku Polskiego nr 6, 20 maja 1992 r.**

Lp	Kraj	Wartość kredytu	1. Pożyczkodawca		1. Stopa procentowa 2. Okres kredytowania w tym: 3. Kategoria		1. Pożyczkobiorca		Wykorzystanie pożyczki A. Wstępne zaliczanie przez inst. pozabankowe B. Uzależnione przez banki C. Elektywne wypłaty dla inwestora	UWAGI
			2. Instytucja gwarantująca Data a. podpisania umowy b. uruchomienia	2. Kategoria	Dla inwestora	2. Instytucja pośrednicząca agent finansowy 3. Przeznaczenie pożyczki				
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
A. ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH										
1.A	W tym	260 mln USD Linia kredytowa	1. Bank Światowy na 245 mln USD a. 22.02.1990 b. 08.05.1990	1. Zmienna 2. 17 lat 3. 5 lat	1. Zmienna na bazie LIBOR + marża 2. 10 lat 3. 3 lata	1. NBP 2. 7 banków uczestniczących 3. Inwestycje w przem.	A. nie dotyczy B. 81.9 mln USD C. 30.9 mln			
2.A	W tym	100 mln USD Linia kredytowa	1. Bank Światowy na 75 mln USD a. 22.02.1990 b. 07.05.1990	1. Zmienna 2. 17 lat 3. 5 lat	1. Zmienna na bazie LIBOR + marża 2. 12 lat 3. 3 lata	1. NBP 2. 7 banków uczestniczących 3. Inwestycje w przem. rolno-spożywczym	A. nie dotyczy B. 29.3 mln USD C. 28.0 mln USD			
3.A		100 mln USD	1. Bank Światowy a. 10.07.1991 b. nie uruchomiona	1. Zmienna 2. 17 lat 3. 5 lat		1. Rząd (MFIKGZ) 2. NBP 3. Inwestycje w prywat. rolnictwo, przemysł i infrastruktur. w sekt. rolniczym	A. nie dotyczy B. 0.0 C. 0.0	Projektowi mają towarzyszyć fundusze MFIKGZ na rozwój banków i organizacji spółdzielczych		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4.A.		18 mln USD	1. Bank Światowy a. 25.04.1990 b. 06.07.1990	1. Zmienia 2. 17 lat 3. 5 lat		1. Rząd (MOSZNIŁ) 3. Zarządzanie Ochrona Środowiska	A. nie dotyczy B. 18.0 mln USD C. 2.75 mln	W przygotowaniu płatność bezpośrednia z r-ku pożyczki BS na kwotę 27 mln USD
5.A.		145 mln USD	1. Bank Światowy a. 11.06.1990 b. 11.09.1990	1. Zmienia 2. 17 lat 3. 5 lat	jak na w kol. 5	1. PKP 3. Transport - modernizacja strefy eksploatacyjno-technicznej hoteli oraz jej infrastrukt.	A. nie dotyczy B. 145.0 mln USD C. 11.3 mln USD	Otwarto 3 akredytywy na 800 tys. USD. Wyplac gotówkowych jeszcze nie było
		4.75 mln				2. Ministerstwo Transportu 3. Wdrożenie syst. podstaw. ości techn. - eksploatac. na wierzchni dróg	A. nie dotyczy B. 4.75 mln USD C. 851.2 tys. USD	
6.A.		250 mln USD	1. Bank Światowy a. 02.07.1990 b. 03.10.1990	1. Zmienia 2. 17 lat 3. 5 lat	jak w kol. 5	1. Państwo Górnictwo Naftowe i Gazownictwo 3. Rozwój Produkcji Nośników Energii	A. nie dotyczy B. 250.0 mln USD C. 22.3 mln USD	
7.A.		300 mln USD	1. Bank Światowy a. 30.08.1990 b. 01.10.1990	1. Zmienia 2. 17 lat 3. 5 lat	jak w kol. 5	1. Ministerstwo Finansów 2. NBP 3. Program Dostawców Strukturalnych	A. nie dotyczy B. 300.0 mln USD C. 300.0 mln USD	wyczerpana
8.A.		120 mln USD	1. Bank Światowy a. 29.05.1991 b. 09.12.1991	1. Szata 2. 17 lat 3. 5 lat	jak w kol. 5	1. PPTT 3. Rozwój nazemnej i sat. sieci połączeń oraz central telefonicznych	A. nie dotyczy B. 0.0 C. 6.0 mln DEM	Finansowanie zakupu i instalacji sprzętu telekomunikacyjnego. Reorganizacja sektora łączności

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9.A.		100 mln USD	1. Bank Światowy a. 03.07.1991 b. 30.09.1991	1. Stala 2. 17 lat 3. 5 lat	jak w kol 5	1. Rząd (MPPS) 3. Restrukturyzacja zarząd. i organiz. biur posred. pracy	A. nie dotyczy B. 2.0 mln USD C. 0.24 mln	Realizacja projektu wymaga równoległe wydatków rządowych o równowartości 42.1 mln USD
10.A.		200 mln USD	1. Bank Światowy a. 14.08.1991 b. nie uruchomiona	1. Stala 2. 17 lat 3. 5 lat	jak na w kol. 5	1. Min. Finansów 3. Przekształc. struktury sektora bank. i wyposaz. techn. banków	A. nie dotyczy B. 0.0 C. 0.0	Na pomoc techn. bankom ok. 50 mln\$, 150 mln \$, do dyspozycji rządu w tym 100 mln \$ na redukcję zadłużenia
11.A.	W tym	280 mln USD Linia kredytowa na 140 mln USD	1. Bank Światowy a. 10.07.1991 b. 07.11.1991	1. Stala 2. 17 lat 3. 5 lat	jak w kol. 5	1. Rząd (MPW) 2. Polski Bank Rozwoju 3. Wspieranie progr. prywatyz. i restrukturyz. gospodarst. i	A. nie dotyczy B. 0.0 C. 0.0	75 mln \$ dla rządu (50 mln na redukcję zadłuż.); 65 mln \$ na pomoc techn. - rząd (MPW) 140 mln \$ linia kredyt. PBR
12.A.	W tym	300 mln USD Linia kredytowa na 20 mln USD	1. Bank Światowy a. 16.09.1991 b. nie uruchomiona			1.5 przedś. energ. ciepłej i Wiatłocp. Bank Kredyt. w Poznaniu 3. Finans. sektora energet. ciepłow. i zmiany strukt.		245 mln \$ kredyt inwestyc. dla 5 przedś. ener. ciepł. 75 mln \$ quick disb. money 120 mln \$ linia kredyt. w W.B.K.
13.A.		20 mln ECU	EBI a. 12.07.1991 b. uruchomiona	1. Stala 2. 17 lat 3. 5 lat	+ (0.15%) EBI (+) marża dla Banku Handl. w Luksemb.	1. PKP 3. Współfinans. projektu BS, Transport 1	A. nie dotyczy B. 20.0 mln ECU C. 0.0	Przesłano komplet dokument. przetargowych do EBI
14.A.		50 mln ECU	EBI a. 30.07.1990 b. uruchomiona	1. Stala 2. 12 lat 3. 4 lat	+ (0.15%) EBI (+) marża dla Banku Handl. w Luksemburgu	1. Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo 3. Współfinans. projektu BS, Rozwój Produkcji Nośników Energii	A. nie dotyczy B. 50.0 mln ECU C. 10.0 mln ECU	Przesłano dwie aplikacje do EBI na kwotę 3 mln ECU

1	2	3	4	5	6	7	8	9
15.A.		25 mln ECU Linia kredytowa	1. EBI a. 26.07.1990 b. dostępna	1. Stała 2. 17 lat 3. 5 lat	12% w tym marża dla EBI i BRE	1. BRE 3. Finansowanie rozwoju małych i średnich przedsiębior.	A. nie dotyczy B. 14,7 mln ECU C. 10,4 mln ECU	Dalsze wnioski w trakcie rozpatrywania
16.A.		70 mln ECU	1. EBI a. 18.06.1991 b. 06.12.1991	1. Stała 2. 17 lat 3. 5 lat		1. PFTT 3. Współfinansow. Projektu BS (Emergency Loan)	A. nie dotyczy B. 7 0 0 mln ECU c. 8,5 mln ECU	
17.A.		75 mln ECU Linia kredytowa	1. EBI a. 25.07.1981	1. Stała 2. 15 lat 3. 5 lat		1. PBR 3. Finans. rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw	A. nie dotyczy B. 0 0 C. 0 0	
18.A.		50 mln DM Linia kredytowa	1. IFC a. 15.01.1990 b. dostępna	DMBO (1/2t) 10 lat 4 lata	(+) marża IFC (+) marża BRE 3 do 4 lat	1. BRE 3. Finans. rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw	A. nie dotyczy B. 6,1 mln DM	Dalsze wnioski w trakcie rozpatrywania
19.A.		50 mln USD Linia kredytowa	EBRD a. 16.09.1991 b. nie uruchomiona			1. Wielkopolski Bank Kredytowy 3. Finansowanie sektora energijki - ciepłownictwo i zmiany strukturalne		

B. KREDYTY INSTYTUCJI RZĄDOWYCH LUB OBJĘTE GWARANCJAMI RZĄDOWYMI								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.A	Austria	2.5 mld ATS dla krajów RMPG	1. Banki i firmy aust. 2. FGG-OST - WEST a. 22.01.1990 b. dostępna od czerwca 1990	1. 2. 12-15 lat 3.		1. Wliczki rozpatrywane bezpośrednio przez kredytodawcy 3. Inwestycje austriackie w Europie Wschodniej	B. 148 mln ATS	Gwarancja dla austriackiej firmy budowl. - budowa hotelu w Warszawie
		1 mld ATS Probyczka miasta Wiedeń	1. Grupa banków aust. 2. Konsorcjum Finans. a. maj 1990 b. dostępna	1. tynkowa + marża 2. do 8.5 lat 3.	jak w kol. 5	1. Wliczki rozpatrywane bezpośrednio przez kredytodawcy 3. Turystyka, przewoźstwo rolne, zamiana długu na udziały	A. 200.0 mln ATS B. 96.6 mln ATS C. 0.0	Gwarancje dla austriackich firm budowlanych - budowa hoteli
		500 mln ATS	1. Fundusz Odbudowy Gospod. Europy Wsch. a. 01.07.1990 b. dostępny		1. 5% 2. 8 lat 3. 2 lata	1. Wliczki rozpatrywane bezpośrednio przez kredytodawcy 3. Inwestycje austriackie w Europie Wsch.	brak wykorzystania	brak zainteresowania ze strony firm austriackich
2.B	Austria	200 mln AUD	1. Różne banki austral. 2. Finance and Insurance Corporation (EFIC) a. od 25.05.1991 b. ważny do 25.05.1993	1. różna zależ od waluty depozycja (+) 1/4% p.a. 2. rewolwing	jak w kol. 5 (+) marża i prowizja BHW	1. Bank Handlowy w Warszawie (BHW) 2. BHW 3. Wehna i sekury	brak wykorzystania	
3.B	Belgia	100 mln BEF	1. General Bank 2. Office National de Duzrolre a. 24.01.1991 b. dostępny	1. consensus OECD/CIPR 2. 3-5 lat 3. -	(+) ewentualnie subwydaję rzędu Belgii (+) marża BRE	1. Bank Rozwoju Eksportu 2. BRE 3. Dobra inwestycyjne	brak wykorzystania	Umowa rennowa zawarta w ramach platformy dla kredytów średnio-termin. w wys. 2 mld BEF platformy 1 mld BEF kredytu krótko-terminowego od O.N.D.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4.B	Belgia	100 mln BEF	1. Generale Bank S.A./N.V. 2. Office National de Duroire a. 15.05.1991 b. 11.07.1991	1. consensus OECD/CRR 2. 3-5 lat 3. -	ewentualnie subsydia Izopu Belgii (+) marża BH-W	1. Bank Handlowy w Warszawie (BH-W) 2. BHW 3. Towary inwestycyjne, usługi	brak wykorzystania	Wykorzystanie kredytu do 15.05.1993 dla kontraktów zawartych do 15.05.1992. Umowa ramowa w ramach platformy 2 mld BEF kredytu średnioterminowego
5.B	Dania	40 mln DKK	1. The Investment Fund for Central and Eastern Europe a. Deklaracja b. dostępny	1. LIBOR (+) + marża 2. do 8 lat 3. 3-4 lata	jak w kł. 5	1. Wnioski rozpatrywane bezpośrednio przez kredytodawcę 3. Inwestycje firm duńskich i polsko-duńskich joint-ventures	Fundusz przyjmuje do finansowania przedsiębiorstwa z krajów Europy Wsch. Nie ma limitów na poszczególne kraje. Wnioski przyjmuje Fundusz bezpośrednio od firm duńskich lub pol.-duńskich firm typu joint venture. Polskie podmioty gospod. muszą szukać kontaktu we własnym zakresie. (Blizsze inf. w NBP Dep. Kredyt. Zagranicznego).	
6.B	Dania Platforma gwarancyjny	bez limitu	1. Różne banki duńskie 2. Danish Export Guarantee Council a. dostępny b. dostępny	Każde wyst. o kredyt rozpatrywane indywidualnie „case by case”	1. jak w kł. 5 (+) marża i prowizja BHW	1. BHW 2. BHW 3.	brak wykorzystania	
7.B	Francja Platforma gwarancyjny	900 mln FRF 2.9 mld FRF	1. Rząd Francji i Crédit National a. 24.01.1990 b. dostępny 1. Banki francuskie 2. COFACE a. 17.09.1990 b. dostępna	1. 2% 2. 10 lat 3. 3.5 roku	(+) 2.5% marży polskich banków jak w kł.5 (+) marża pośrednika	1. NBP, BH, BRE, PKO SA 3. Dla polsko-francuskich joint-ventures 1. BH, BRE PKO SA 3. Ekipost dób inwestycyjnych i usług z Francji	A. nie dotyczy B. 48 mln FRF C. 29.8 mln FRF	Kredyt dostępny tylko dla przedsiębior. polsko-francuskich typu joint-ventures BH uruchomił 2 linie kredyt. z Banque National de Paris - 21.12.1990 i z Société Générale - 17.09.1990

1	2	3	4	5	6	7	8	9
8.B	Finlandia Platon Gwarancyjny	brak limitu	1. Pesti Pantiki l inne banki 2. Finnish Guarantee Boa rd a. 06.09.1987 b. ponownie odblokowany w lipcu 1991	1. LIBOR (+) marza w negocjacji 2. 3 lata 3. -	jak w kol. 5 (+) marza pośrednika	1. BH, BRE 3. Inwestycje proekspor- towe, ochrona srodowiska oszczednosc energii	brak wykorzystania	W ramach platformy banki pobiete moga negocjowac indywidualne umowy z bankami fiksjnymi
9.B	Japonia	500 mln USD	1. EXIMBANK a. b. nie uruchomiony	1. Prime rate 2. do 15 lat 3. do 7 lat		1. nie uzgodniony 3. Przedstawiacz akcept- owane na zasadzie case by case	brak wykorzystania	Negocjacje w gestii Min. Finansow Warunek: zawarcie umowy o restrukturyzacji zadluzenia
		200 mln USD	1. Banki i firmy japonskie 2. MITI a. brak umowy b. nie uruchomiona			1. nie uzgodniony 3. Ekspozycja inwest. do Polski i wspieranie joint-ven- tures tworzonych w Polsce	brak wykorzystania	Negocjacje w gestii Min. Finansow Warunek: zawarcie umowy o restrukturyzacji zadluzenia
		150 mln USD	1. Banki i firmy japonskie 2. MITI a. brak umowy b. nie uruchomiona			1. nie uzgodniony 3. krótkoterminowy handlowy	brak wykorzystania	Negocjacje w gestii Min. Finansow Warunek: zawarcie umowy o restrukturyzacji zadluzenia
10.B	Hiszpania	40 mln USD	1. Instituto de Credito Oficial a. 02.01.1991 b. dostepny	1. 1.5% 2. 30 lat 3. 10 lat	jak kolumnie 5	1. Bank Handlowy w ramach gwarancji rzdawczych 3. Towary inwestycyjne, części zamienne	A. 40.0 mln USD B. 30.0 mln USD C. 30.0 mln USD	Całosc na kontrakt Abcaal - Elektrim
	Platon gwarancyjny	50 mln USD	1. Banco Espanol de Credito 2. CECSE a. 20.12.1990 b. nie uruchomiony w ra- mach platformy na 100 mln USD	1. consensus OECD 2. 8.5 roku 3. brak	1. consensus OECD (+) marze BH I CECSE	1. Bank Handlowy 3. Towary inwestycyjne i konsumpcyjne	A. 40 mln USD B. 30 mln USD + 203 mln ESP + 4.6 mln DEM C. 0.0	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	c.d. Hiszpania	25 mln USD linia kredytowa	1. Banco de Sabadell 2. CEESE a. 18.05.1990 b. 18.05.1990	1. consensus OECD 2. 2-5 lat 3. brak	1. consensus OECD (+) marża BH I CEESE	1. Bank Handlowy 3. Eisport do Polski towarów i usług oraz know-how	brak wykorzystania	Umowa międzybankowa wyne- gociowana przez BH w ramach kwoty 100 mln USD)
11.B	Kanada Pakton Gwaran- cyjny	20 mln \$ kandydyckich	1. Banki i firmy 2. Export Development Corporation a. 28.04.1991 uruchomiony, ważny do 28.04.1992	1. koszt akredy- tywy + premia ubezpiecz. 2. 180-360 dni	jak w kol. 5	1. Bank Handlowy PKO S.A., BRE S.A., PKO B.P. 3. Eisport do Polski towarów i usług - akredy- tywa handlowa	brak wykorzystania	Działła na zasadzie kredytu rewolwin- gowego.
12.B	Korea Półn.	50 mln USD	a. Deklaracja rządu Korei z 01.11.1988 b. nie uruchomiony	1. 4,2% p.a. 2. 20 lat 3. 3,5 roku		1. Inwestycje konkretnie w Polsce	brak wykorzystania	Nie uzgodniono warunków Negocjacje prowadzi Ministerstwo Finansów
13.B	Norwegia Pakton Gwaran- cyjny	400 mln USD (10 mln USD)	1. EXMBANK a. w trakcie negocjacji b. uruchomiony dla 10 mln USD	1. consensus OECD-(0,5-1,5) 2. 3-10 lat 3. do 2 lat	(+) marża BHW w wysokości 0,5 - 1,5%	1. Bank Handlowy 3. Eisport do Polski konkretnie dobre inwest. i usług	brak wykorzystania	Nie uzgodniono warunków uruchom. całości kredytu W międzyczasie 08.05.1991 Bank Handl. podpisał umowę z Edimburkiem na linie kredyt. w wys. 10 mln USD, na którą planuje się kontrakt Samsung-Unitra (0,1 mln USD)
		150 mln NOK	1. Eisport Finans. 2. Instytut Gwarancji Kredytów GIEK a. 14.10.1991 ważna przez rok b. uruchomiona	1. consensus OECD + koszty ubezpiecz. 2. do 8,5 lat	marża + prowinia BHW	1. Bank Handlowy 3. Eisport do Polski dobre inwestycyjnych	brak wykorzystania	BHW podpisał umowę z Eisport Finans 14.10.91. Wykorzystanie operac. umowy efektywnej ew. z Central Norskie Bank w trakcie negocjacji

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14.B	RFN Płatón gwarant- cyjny	2.2 mlrd DEM 300 mln DEM	1. Banki niemieckie 2. HERMES a. 11.12.1989 b. 11.12.1989	1. rynek (+) marża banków i Hermes 3. brak	+ marża, prowinie polskich banków komer.	1. BHW BRE, B. Śląsk, WBK 3. Eksport do Polski odbór Inwestycyjnych 1. BHW BRE, B. Śląsk, WBK 3. Krdkokres. fin. ekspontu do Polski	A. 1152 mln DEM B. 199 mln DEM C. 42,6 mln DEM A. 122,6 mln DEM B. 83,2 mln DEM C. Brak danych	Uruchomiono 7 linii kredytowych (BH) w bankach niemieckich Rząd RP udzielił gwarancji Umowy wykonawcze na temat linii kredytowych z 9-ciomą bankami USA przynajmniej BH
15. B	Stany Zjed- noczone	200 mln USD	1. Banki komercyjne USA oraz Eximbank 2. Eximbank a. 24.04.1991 b. unuch. z datą ważności do 24.04.1992	1. LIBOR + marża 2. 180-360 dni oraz 5 lat 3. -		1. BHW W-wie, BRE, PKO SA, PKO BP, BGZ 3. do 180 dni towaru od 360 dni do 5 lat towaru inwest. i technologia	brak wykorzystania	Brak zainteresowania. Strona amerykań. nie wyraża zgody na przaczenie kredytu na import innych prod. rolnych.
		52 mln USD	1. Rząd USA Program PL-480 a. 30.11.1989 b. dostępny	1. 2% 2. 31 lat 3. brak	2% w okresie karencji, 4% w okresie spłaty	1. Min. Rolnictwa 3. Finans. ekspontu do Polski ameryk. nadwyżek rolnych (pszenica, ryż, oleje, bawełna)	Zrealizowano zakupy na kwotę 13,8 mln USD	
		108 mln USD	1. Polish- American Enterprise Fund a. 03.10.1990 b. dostępny	1. 12-16% 2. 3-7 lat 3. do 1 roku	jak w kolumnie 5	1. Fundusz 2. 8 banków komercyjnych 3. Finans. małych i dużych przedsi. prywatnych i joint-ventures	A. 108 mln USD* B. 80,0 mln USD* C. 27,5 mln USD* *dane na koniec amer. roku budżetowego (30.09.1991)	
18.B	Szwecja Płatón gwarant- cyjny	bez limitu	1. Różne banki szwedzkie 2. EKH a. nie podpisano b. dostępny	warunki do negocjacji na zasadzie case by case		1. B. Handlowy w W-wie		

1	2	3	4	5	6	7	8	9
17.B	Szwajcaria Platón gwarancyjny	bez limitu	1. Union Bank of Switzerland 2. Export Risiko Garantie a. 28.01.1991 b. dostępny	1. Swiss export base rate 2. 2-7 lat 3. brak	jak w kol.5 (+) marza BH I ERG	1. B. Handlowy w W-wle BRE 3. Eksport do Polski dóbr inwestycyjnych i usług	A. nie dotyczy B. 2.6 mln CHF + 0.16 mln CHF C. 0.3 mln CHF	Swiss Export Base Rate: dla kredytów 2-letnich 7 7/8% dla kredytów 3-letnich 7 3/4%
18.B	Włochy	100 mld ITL	1. Mediocredito Centrale a. luty 1990 b. dostępny od 08.1991	1. 7.5% 2. 20 lat 3. 5 lat	jak w kol.5 (+) marza BH	1. Min. Przemysłu 2. BH w Warszawie 3. Przedsiębior. inwestyc. zapropozowane przez stronę polską i zaakcept. przez kredytodawcę	A. 54.78 mld ITL B. 0.0 C. 0.0	Umowy kredyt. zawierane przez BH w oparciu o listę przedsiębior. preferowanych przyrząd. w Min. Przemysłu
		20 mln USD	1. Banco Nazionale de Lavoro 2. SACE a. 11.06.1990 b. dostępna	1. LIBOR + 3/8% 2. 2 lata 3. 6 miesięcy	jak w kol.5 (+) marza BH W SACE	1. B. Handlowy w W-wle 3. Finansow. akredytyw gotówkowych	brak	Linia kredyt. w ramach platonu gwarancyjnego SACE na 400 mln USD
		39.4 mld ITL	1. Banco Nazionale de Lavoro 2. SACE a. 11.06.1990 b. nie uruchomiona	1. consensus OECD + 3/8% 2. długotermin.	jak w kol.5 (+) marza BH W SACE	1. B. Handlowy w W-wle 3. Produkcja mikroprzedsiębiorstw	brak	Nie jest wykorzystany z przyrząd. wymiarych w Słomie
		50 mln USD	1. Istituto Mobiliare Italiano 2. SACE a. 10.06.1990 b. 30.06.1991	1. consensus OECD + marza 2. 5-8.5 roku 3. 6 miesięcy	jak w kol.5 (+) marza BH W SACE	1. B. Handlowy w W-wle 3. Finansow. współpracy miejsc. i śred. firm pod- stać i włoskich; import inwestycyjny	brak	Linia kredyt. w ramach platonu gwarancyjnego SACE na 400 mln USD

II. WYKORZYSTANIE POŻYCZEK BANKU ŚWIATOWEGO W POLSCE ^{1/}

Do końca kwietnia 1992 r. Bank Światowy udzielił Polsce 12 pożyczek /por. poniższą tablicę/. Kilka z nich ma formę linii kredytowych przeznaczonych dla osób prawnych oraz fizycznych. Inne pożyczki przeznaczone są dla wyspecjalizowanych agencji oraz rządu.

Pożyczki Banku Światowego dla Polski	Wielkość ogółem /w mln dol./	Linia kredytowa
Rozwój eksportu przemysłowego	260,0	245,0
Rozwój eksportu przemysłu rolno-spożywczego	100,0	75,0
Zarządzanie ochroną środowiska	18,0	
Transport I /ogólnie/	4,8	
Transport II /PKP/	145,0	
Rozwój źródeł energii	250,0	
Pożyczka na cele doposażeń strukturalnych	300,0	
Rozwój telekomunikacji I	120,0	
Prywatyzacja i restrukturyzacja I	280,0	125,0
Rozwój rolnictwa I	100,0	100,0
Rozwój instytucji finansowych	200,0	
Tworzenie nowych miejsc pracy oraz szkolenie	100,0	/*/
Restrukturyzacja systemów ogrzewczych	340,0	20,0**/

Uwagi: /*/ Linia kredytowa /lub bezwrotna dotacja/ z przeznaczeniem na szkolenie, dostępna dla przedsiębiorstw.

**/ Linia kredytowa przeznaczona dla lokalnych przedsiębiorstw centralnego ogrzewania, zasilona dodatkowo przez linię kredytową Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju w wys. 50 mln dol.

Z ogólnej sumy przyrzeczonych Polsce pożyczek /2,2 mld dol. według powyższego zestawienia/ do końca marca 1992 r. wypłacono 450 mln dol. Wart podkreślenia jest również fakt, iż 5 z 12 pożyczek /ok. 1,1 mld dol./ zatwierdzono i podpisano w ostatnim roku. Oznacza to, że połowa z sumy 2,2 mld dol. udostępniiona została w ostatnim okresie.

Pożyczki Banku Światowego przeznaczone są na finansowanie określonych projektów, o wyznaczonym okresie wdrażania, który wymaga sukcesywnego dokonywania wypłat w ciągu kolejnych kilku lat. Cechą każdego rodzaju pożyczki jest różny profil dokonywania wypłat. Na przykład po-

^{1/} Opracowanie Banku Światowego udostępnione dla celów naszej publikacji.
Przekład Maciej Stańczuk.

życzka na cele dopasowań strukturalnych należy do grupy tzw. "szybko wypłacanych". Według dotychczasowych doświadczeń Banku Światowego jest ona zwykle wykorzystywana w ciągu 12 miesięcy. Jednakże pożyczki w postaci linii kredytowych bądź z przeznaczeniem na bezpośrednie finansowanie programów inwestycyjnych wymagają dłuższego okresu wypłat. Opierając się na wyliczeniach uwzględniających historyczny profil wypłat wszystkich rodzajów pożyczek Banku Światowego, uzyskujemy średnią ważoną w wysokości 16,4% efektywnie dostępnych kredytów, które w przypadku Polski powinny być wypłacone do końca marca 1992 r. Rzeczywiście osiągnięta stopa wypłat w tym okresie wyniosła natomiast 19,5%, co pokazuje, że wykorzystanie pożyczek Banku Światowego w Polsce kształtuje się nieznacznie powyżej przeciętnej dla tej instytucji.

Mimo to potrzeby Polski są dużo większe i często nieporównywalne z większością programów pożyczkowych w innych krajach. Dlatego dla lepszego zrozumienia dotychczasowej stopy wykorzystania kredytów Banku Światowego w Polsce należy oddzielnie zanalizować poszczególne rodzaje pożyczek a następnie określić problemy związane z każdą z nich.

Generalizując, można podzielić 12 pożyczek przyznanych Polsce na cztery podstawowe grupy:

- szybko wypłacane,
- z przeznaczeniem na bezpośrednie finansowanie projektów inwestycyjnych,
- linie kredytowe,
- z przeznaczeniem na finansowanie komponentu pomocy technicznej większości z tych pożyczek.

1. Pożyczki "szybko wypłacane"

Pożyczki "szybko wypłacane" obejmują 300 mln dol. na cele dopasowań strukturalnych /SAL/, jak również pojedyncze komponenty innych pożyczek /m.in. 25 mln dol. ze stu milionowej pożyczki na rozwój przemysłu rolno-spożywczego, 75 mln dol. z 280 mln dol. pożyczki prywatyzacyjno-restrukturyzacyjnej, 150 mln dol. z 200 mln dol. pożyczki na tworzenie nowych miejsc pracy i szkolenie bezrobotnych oraz 75 mln dol. z 340 mln dol. pożyczki na restrukturyzację systemów ogrzewczych/. Pożyczki tego rodzaju są udzielane rządowi w formie wsparcia budżetowego, głównie w celu finansowania importu oraz doraźnego wspomaganie bilansu płatniczego. Pożyczka SAL została dotychczas w pełni wykorzystana, a rząd polski wystąpił o przyznanie kolejnych komponentów "szybkiej wypłaty". Wykorzystanie tych pożyczek zależy przede wszystkim od spełnienia pew-

nych warunków natury proceduralnej. Jeśli chodzi o aktualny poziom wy-
płat, wymagają one przedstawienia przez importerów faktur za otrzymane
towary, co następnie pociągnie za sobą wypłaty dla rządu. Ogólna niezna-
jomość procedur wypłat Banku Światowego przez odpowiedzialnych urzę-
dników ministerialnych doprowadziła do pewnych opóźnień i trudności.
Powinny się one jednak z czasem zmniejszać, w miarę uruchamiania ko-
lejnych pożyczek.

2. Bezpośrednie finansowanie projektów inwestycyjnych

Bezpośrednie finansowanie projektów inwestycyjnych obejmuje 9,9 mln
dol. z ogólnej sumy 18 mln dol. pożyczki na zarządzanie ochroną środowi-
ska, 153 mln dol. pożyczki na rozwój transportu II /PKP/, 240 mln dol. z
250 mln dol. pożyczki na rozwój źródeł energii /PGNG/, 111,9 mln dol. ze
120 mln dol. pożyczki na rozwój telekomunikacji /PPTT/, 85 mln dol. ze 100
mln dol. pożyczki na tworzenie nowych miejsc pracy i szkolenie bezrobot-
nych oraz 235,6 mln dol. z 340 mln dol. na restrukturyzację systemów
ogrzewczych.

Problemy związane z bezpośrednim finansowaniem projektów inwesty-
cyjnych na ogół są analogiczne do tych, które wynikają ze specyfiki sa-
mych projektów. Bank Światowy dotychczas nie dokonał wystarczającej
analizy postępu implementacji projektu finansowania inwestycji.

3. Linie kredytowe

Sześć z dwunastu pożyczek Banku Światowego ma formę linii kredyto-
wych, co wcześniej zostało już przedstawione. Ponieważ zarówno 100
mln dol. linii kredytowej na rozwój rolnictwa, jak również 20 mln dol. po-
życzki na restrukturyzację systemów ogrzewczych nie są jeszcze efektyw-
ne, a pożyczka na tworzenie nowych miejsc pracy oraz szkolenie bezro-
botnych jest niewielka, analiza skupi się na trzech innych projektach.

Pożyczka na rozwój eksportu przemysłowego w wysokości 260 mln
dol., z których 245 mln dol. w formie linii kredytowej jest administrowana
przez Narodowy Bank Polski z udziałem banków pośredniczących. We-
dług stanu na koniec marca 1992 r., ok. 31 mln dol. dotychczas wypłacono,
w tym 30 mln dol. ze środków linii kredytowej. 100 mln dol. na rozwój
eksportu przemysłu rolno-spożywczego obejmuje 75 mln dol. linii kredyto-
wej dla NBP poprzez Bank Gospodarki Żywnościowej i innych banków po-
średniczących. Według stanu na koniec marca 1992 r., ok. 40 mln dol. wy-
płacono dotychczas, w tym 15 mln dol. ze środków linii kredytowej. Po-

życzka prywatyzacyjna i restrukturyzacyjna liczy 280 mln dol., z czego 140 mln dol. w formie linii kredytowej dla Polskiego Banku Rozwoju z wykorzystaniem banków pośredniczących. Ponieważ ta linia kredytowa jest efektywna dopiero od lutego 1992 r. /z powodu opóźnień natury organizacyjnej/, jeszcze żadna suma nie została wypłacona ani przyrzeczona do maja 1992 r.

Wspomniane powyżej linie kredytowe wydają się przyciągać najwięcej uwagi przy wszystkich analizach wykorzystania zagranicznych linii kredytowych w Polsce. Prawdopodobnie związane to jest z ogólnym otoczeniem makroekonomicznym w Polsce oraz problemami rozwoju polskiego systemu bankowego. Ponieważ w Polsce banki natrafiają w swojej działalności na szereg poważnych problemów zewnętrznych i wewnętrznych, których dokładna analiza wykracza poza ramy tego opracowania, wypada w tym miejscu jedynie stwierdzić, iż z czasem większość z tych problemów jest bądź będzie rozwiązana, banki powinny jednak lepiej wykorzystywać dostępne w Polsce linie Banku Światowego. Jako bariery lepszego wykorzystania linii kredytowych należałoby wymienić następujące:

- luka informacyjna,
- ogólny klimat antyinwestycyjny oraz niesprzyjające otoczenie ekonomiczne,
- nieznajomość procedur oraz tzw. "mania gwarancyjna" systemu bankowego,
- wymagania dotyczące nabywania dóbr inwestycyjnych z zagranicy /procurement/.

4. Luka informacyjna

Pierwszym wyjaśnieniem niskiego stopnia wykorzystania zagranicznych linii kredytowych wydaje się być nieświadomość ich istnienia wśród większości przedsiębiorstw. Dyrektorzy przedsiębiorstw mają w najlepszym razie mgliste pojęcie o istnieniu Banku Światowego i jego kredytach, lecz niewiele ponadto. Chociaż większość przedsiębiorstw wyraża zainteresowanie zaciągnięciem kredytu dewizowego na korzystnych warunkach, banki pośredniczące nie zostały dotychczas zalane wnioskami czy nawet zapytaniami o kredyt. Jest to jasny dowód na istniejącą lukę informacyjną wśród przedsiębiorstw. Fakt, iż prawie wszystkie zapytane przedsiębiorstwa w ciągu ostatnich kilku miesięcy zadeklarowały gotowość wystąpienia z wnioskiem o udzielenie kredytu /kilka z nich jest w trakcie przygotowywania wniosków/, wskazuje na istniejące zapotrzebowanie, jeśli tylko przedsiębiorstwa są odpowiednio informowane.

Na lukę informacyjną składają się dodatkowo następujące błędne wyobrażenia czy wręcz mity, które istnieją wśród przedsiębiorstw, a więc: o kredyt można się starać tylko po uprzedniej prywatyzacji przedsiębiorstwa; warunkiem jego uzyskania jest istnienie rezerw dewizowych bądź wysokiego poziomu produkcji eksportowej; warunki takich kredytów nie odbiegają od tych, które są udzielane przez polskie banki; gwarancja bankowa jest niezbędna i praktycznie nieosiągalna /lub zbyt kosztowna/, wreszcie procedura aplikacyjna w przypadku kredytów Banku Światowego jest trudna i bardzo nieprzejrzysta. Reasumując, wielu przedsiębiorstwom wydaje się, że wiedzą wszystko o zagranicznych liniach kredytowych, lecz w istocie większość z nich ma na ich temat niewłaściwe informacje. Ponadto informacje, które istnieją, są skoncentrowane w dużych ośrodkach miejskich.

Wiele przedsiębiorstw utrzymuje swoje rachunki bankowe w jednym tylko banku. Nie są one zainteresowane nawiązywaniem kontaktów z innymi bankami z uwagi na brak takich powiązań w przeszłości. W naturalny więc sposób jednostki gospodarcze są limitowane w pozyskiwaniu informacji na temat innych możliwości finansowania swojego rozwoju ponad te, które są oferowane w ich banku.

Wiele przedsiębiorstw zgłaszało uwagi odnośnie procedury aplikacyjnej i wymagań, które stawiają kredytobiorcom zagraniczne linie kredytowe. Jest to niewątpliwie słuszna uwaga, zwłaszcza w środowisku, w którym studia nad realnością projektu i badania rynku stanowią nowe i zupełnie różne kryteria podejmowania decyzji inwestycyjnych niż miało to miejsce w poprzemysłowym systemie gospodarczym, gdzie wszystkie decyzje inwestycyjne podejmowane były na szczeblu centralnym. Żadne polskie przedsiębiorstwo nie miało doświadczenia w ubieganiu się o kredyty Banku Światowego lub innych instytucji zagranicznych. Dlatego też zdecydowana większość przedsiębiorstw potrzebować będzie wsparcia zewnętrznego. Pomoc techniczna w tym zakresie może być finansowana ze specjalnych komponentów pożyczek na rozwój eksportu przemysłowego oraz na prywatyzację i restrukturyzację /m.in. na przygotowanie studiów nad wykonalnością projektów, sporządzanie tzw. "business planów" itp./. Dotychczas przedsiębiorstwa nie dostrzegają jeszcze w pełni konieczności zatrudniania zewnętrznych konsultantów do pomocy w przygotowaniu wniosków kredytowych. Również odpowiednie instytucje rządowe bądź pararządowe /np. Ministerstwo Przekształceń Własnościowych, Agencja Rozwoju Przemysłu i inne/ nie potrafiły zaszczerpić w świadomości przedsiębiorstw idei, że istnieją w kraju fundusze /w formie kredytów lub pomocy bezzwrotnej/, z których można sfinansować pomoc techniczną.

5. Klimat antyinwestycyjny oraz nieprzychylnie otoczenie ekonomiczne

Recesja panująca w Polsce spowodowała, że zarówno banki, jak i przedsiębiorstwa stały się bardziej ostrożne przy podejmowaniu decyzji o charakterze średnio- i długoterminowym. Rosnąca liczba kredytów przeterminowanych w portfelu kredytowym banków też nie skłania ich kierownictwa do angażowania się w bardziej ryzykowne przedsięwzięcia.

Jeszcze do niedawna polityka kursu walutowego również przyczyniała się do powstawania klimatu antyinwestycyjnego wywołanego przez recesję gospodarczą. Zwykle przedsiębiorstwa eksportujące są potencjalnie największymi pożyczkobiorcami kredytów dewizowych /z uwagi na zmniejszone ryzyko kursowe, gdyż kredyt dewizowy mogą spłacać zyskami dewizowymi wygenerowanymi poprzez wpływy uzyskane z eksportu swoich produktów/. Polityka kursu walutowego zmniejszyła rentowność produkcji eksportowej, zmniejszając jej konkurencyjność na rynkach międzynarodowych. Doprowadziło to do zmniejszenia skłonności do pożyczania długoterminowego w celu finansowania inwestycji modernizacyjnych zwiększających możliwości produkcyjne.

6. Bariery systemu bankowego

Wiele polskich przedsiębiorstw jest przekonanych, że banki nie są zainteresowane udzielaniem kredytów z linii Banku Światowego. Skarżą się one, że banki komercyjne zarabiają znacznie więcej na udzielaniu kredytów złotówkowych. Bankom nie bardzo zależy na aktywniejszej dystrybucji linii kredytowych Banku Światowego z powodu braku odpowiednich bodźców i znacznie większej rentowności kredytów złotówkowych. Obecna wysoka nominalna stopa procentowa kredytów złotówkowych ma jeszcze tendencję rosnącą, gdyż banki w ten sposób próbują wyrównywać straty, które im przynosi wzrastający udział kredytów przeterminowanych.

Inflacja zmniejsza realną wartość bazy kapitałowej banków. Limity akcji kredytowej NBP dla banków państwowych ograniczyły dodatkowo ich możliwości udzielania kredytów. Realnie kurczące się wyposażenie banków w środki własne oraz obowiązujące limity kredytowe stwarzają coraz mniej możliwości dla rozwinięcia czy nawet utrzymania akcji kredytowej na dotychczasowym poziomie.

Wraz z przedstawionym powyżej efektem limitów NBP w 1991 r. mieliśmy dodatkowo do czynienia z sytuacją, w której banki prowadzące operacje dewizowe musiały płacić podatki od nie zrealizowanych zysków kapitało-

wych wynikających z deprecjacji złotych. Powiększyło to jeszcze brak zainteresowania dokonywaniem operacji w walutach obcych /włącznie z kredytami Banku Światowego/. W 1992 r. zmieniono odpowiednie uregulowania prawne. Mimo to pozostał jeszcze jeden problem: kapitał dolarowy banków jest księgowany według historycznej /a nie aktualnej/ wartości złotych. Dlatego każde nie zrealizowane zyski kapitałowe są księgowane na oddzielnych rachunkach i nie są traktowane jako kapitał pierwszorzędny. W rezultacie ograniczenie ekspozycji banku do 15% jego kapitału własnego w stosunku do pojedynczego kredytobiorcy ulega ciąglemuto zmniejszaniu w kategoriach realnych.

Wiele banków podkreśla, że niepewne otoczenie ekonomiczne oraz brak podstaw do ewaluacji ryzyka inwestycyjnego w Polsce zmusza je do stosowania konserwatywnych praktyk polityki kredytowej. Sektor państwowy znajduje się w stanie niepewności, podczas gdy prywatny nie potrafi wykażać się /czemu trudno się dziwić/ praktycznie żadnym dłuższym doświadczeniem. Dlaczego w takich warunkach banki miałyby przejmować na siebie tak duże ryzyko? To właśnie pytanie powoduje ich żądania do przedstawiania ekstremalnych zabezpieczeń i gwarancji. Dodatkowo banki mają duże trudności w ocenie zdolności kredytowej wielu swoich klientów, a zwłaszcza wywodzących się z sektora prywatnego. Dlatego też żądają one gwarancji innych instytucji finansowych, które są w stanie lepiej ocenić wiarygodność kredytobiorcy.

W Polsce istnieje bardzo ograniczony zakres odpowiednich zabezpieczeń pod udzielane kredyty, biorąc pod uwagę nie do końca jasne stosunki własnościowe. W dodatkowy sposób zwiększa się jeszcze skłonność do żądania zabezpieczeń w formie gwarancji. System tzw. "manii gwarancyjnej" funkcjonuje często według następującego scenariusza: żeby uzyskać kredyt przedsiębiorstwo musi przedstawić zabezpieczenie, które pokryje spłaty rat kapitałowych włącznie z odsetkami za cały okres, na który kredyt został zaciągnięty. Oznacza to, że w zależności od warunków kredytu, przedsiębiorstwo musi przedstawić zabezpieczenie w wysokości 2 dol. na zaciągnięcie 1 dol. kredytu.

Biorąc pod uwagę istniejące limity kredytowe banków, rygorystyczny system zbyt dużych zabezpieczeń i gwarancji dodatkowo zmniejsza zdolność banków do rozwijania przez nie akcji kredytowej.

Banki podkreślają również często trudności w identyfikacji projektów, charakteryzujących się względnie korzystną strukturą finansową. Wielu starających się o kredyt dysponuje bardzo niewielkimi środkami własnymi. Ponadto brakuje w Polsce kapitału inwestycyjnego i tzw. "venture capital", który mógłby być użyty na finansowanie bardziej ryzykownych przedsięwzięć.

Współczynniki zadłużenia do środków własnych oraz kapitalizacji są na tak niskim poziomie, że banki oceniają takie przedsiębiorstwa jako pozbawione wiarygodności kredytowej. Niski poziom inwestycji zagranicznych w Polsce dodatkowo wzmacnia ten problem, gdyż inwestor zagraniczny z reguły dostarcza dodatkowych kapitałów.

W przypadku pożyczki na rozwój eksportu przemysłowego, kilka projektów Bank Światowy wstępnie ocenił jeszcze w 1989 r., zanim pożyczka ta została udostępniona rządowi polskiemu. Z chwilą gdy pożyczka stała się efektywna, banki pośredniczące rozpoczęły kredytować wstępnie ocenione projekty. Wiele z tych projektów musiało od tego czasu podlegać restrukturyzacji przez udzielający pożyczki bank. Pokazuje to niepewność działania i przewidywania w polskich warunkach. Pewne przedsiębiorstwo z branży przemysłu rolno-spożywczego skomentowało brak doświadczenia w ocenie projektów i podejmowaniu decyzji kredytowych w następujący sposób: "potrzeba istnienia fabryki produkującej opakowania dla przemysłu spożywczego w Polsce nie może być oceniana przez ludzi z kwalifikacjami kelnera". Należy zauważyć, że umiejętność oceny wniosków kredytowych należy rozwijać w ciągu dłuższego okresu poprzez doświadczenie, szkolenia oraz pomoc zagraniczną w tym zakresie. Pojawiające się banki zagraniczne w Polsce powinny również przyczyniać się do podwyższenia poziomu tych umiejętności w przyszłości. Niemniej jednak obecna zdolność banków polskich do oceny wniosków kredytowych długoterminowych jest bardzo słaba.

W bankach występuje również pewna bariera psychologiczna spowodowana licznymi skandalami bankowymi oraz stałą obawą przed zakwestionowaniem legalności dokonywanych operacji przez NIK i inne instytucje. Podczas gdy nadzór bankowy stanowi pewien element krytyczny, konieczny dla sprawnego funkcjonowania systemu finansowego kraju, obecne skupienie uwagi wyłącznie na problemach niegospodarności banków w aspekcie legalności obsługiwanych przez nie transakcji, stanowi dużą przeszkodę w rozwijaniu przez banki umiejętności oceniania wniosków kredytowych oraz zachodnich praktyk bankowych.

Dodatkowym problemem jest niewielka liczba banków pośredniczących upoważnionych do obsługi zagranicznych linii kredytowych. W przypadku pożyczki na rozwój eksportu przemysłowego zaaprobowano siedem banków, podczas gdy pożyczkę na prywatyzację i restrukturyzację, administrowaną przez Polski Bank Rozwoju, obsługują dotychczas cztery banki, z których tylko jeden był dotychczas zaaprobowany przez Bank Światowy, gdyż udzielał kredytów z linii na rozwój eksportu przemysłowego. Obecnie w Polsce istnieje ponad 70 banków /państwowych, prywatnych i zagranicznych/. Kilka z nich wyraziło zainteresowanie dystrybucją kredytów Banku Świato-

wego, razem z bankami już zaaprobowanymi dla pożyczki na rozwój eksportu przemysłowego lecz nie uczestniczącymi w programach prywatyzacyjnych i restrukturyzacyjnych. Te inne banki pozostają nadal nie w pełni przekonane co do potencjalnych korzyści, które mogą odnosić poprzez uczestnictwo w dystrybucji kredytów z jeszcze jednej linii kredytowej. Krótko mówiąc, banki widzą niewiele bodźców dla swojego uczestnictwa w projektach, biorąc pod uwagę obecny klimat wytworzony wokół systemu bankowego w Polsce.

7. Wymagania dotyczące nabywania dóbr inwestycyjnych z zagranicy

Procedury Banku Światowego oceniane są jako skomplikowane, pochłaniające dużo czasu oraz szczególnie nieadekwatne do realizacji projektów mniejszych. Wymagania dotyczące nabywania dóbr inwestycyjnych z zagranicy należą do wyjątkowo trudnych. W przypadku pożyczki na prywatyzację i restrukturyzację, towary i usługi o wartości 2 mln dol. i więcej muszą przejść przez procedurę przetargu międzynarodowego. Procedura ta, chociaż jest częścią zwykłej praktyki handlowej, jest uważana przez kredytobiorców jako wyjątkowo trudna, gdyż większość z nich starając się o kredyt już wie, jakie maszyny i urządzenia potrzebuje. Nawet w przypadku kontraktów mniejszych niż 2 mln dol., procedury tzw. "międzynarodowego shoppingu" /tzn. co najmniej trzy oferty od dostawców., którzy pochodzą z przynajmniej dwóch krajów/ muszą być przestrzegane.

Dodatkowo kredyty Banku Światowego mogą być wypłacane wyłącznie na podstawie przedstawionych faktur, rachunków itp. Innymi słowy kredytobiorca nie może nabyć urządzeń, a następnie zrefinansować ich kredytem Banku Światowego.

Kilka z banków pośredniczących kwestionowało również zasadę, w myśl której projekty, których pewien komponent jest pokrywany kredytem Banku Światowego, muszą być finansowane od samego początku etapu realizacji. Oznacza to, że realizacja projektu nie może się rozpocząć, zanim nie zostanie on zaaprobowany zarówno przez bank pośredniczący, a następnie przez instytucję "apexową"^{2/} oraz w przypadku większych projektów przez Bank Światowy. Inne dostępne w Polsce zagraniczne linie kredytowe /np. Europejskiego Banku Inwestycyjnego/ nie są w tym względzie tak restrykcyjne i dopuszczają możliwość finansowania również w przypadku uruchomienia realizacji danego projektu.

^{2/} Tzn. instytucja pośrednicząca.

8. Komponenty pomocy technicznej

Kilka z dwunastu przyznanych Polsce pożyczek Banku Światowego zawiera komponent pomocy technicznej. Tę część pożyczki rząd przeznacza na sfinansowanie prac studyjnych i usług koniecznych dla wsparcia procesu transformacji gospodarczej. Mimo, że Polska dysponuje pewnymi funduszami pomocy bezzwrotnej przeznaczonymi na pomoc techniczną, w większości przypadków nie starczą one na pokrycie całości potrzeb. Komponent pomocy technicznej został zaprojektowany właśnie w celu pokrycia istniejących luk finansowych w tym zakresie. Mimo to nadal daje się zauważyć niechęć wielu ministerstw i agencji rządowych do jego wykorzystywania.

Niewielkie wykorzystanie pożyczek na finansowanie pomocy technicznej wynika również z braku odpowiedniego stanowiska rządu odnośnie spłaty tych funduszy.